

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

100 Soruda 2012 Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik td.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Sunuş

Gerçek kişilerin vergiye tabi gelirleri arasında önemli bir yer tutan menkul kıymet gelirleri, Gelir Vergisi Kanunu'nda, bu kıymetlerin vade tarihine kadar elde tutulmasından elde edilen faiz gelirleri ile vade tarihinden önce elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazançları olarak iki ana başlık altında değerlendirilmektedir.

Hisse senedi kâr payları, TL ve yabancı para cinsinden açılan mevduat hesaplarına yürütülen faizler, repo kazançları, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri, alacak faizleri, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları, katılım bankalarının kâr ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kâr payları, sigorta şirketleri ve emekli sandıklarınca yapılan ödemeler anılan kanunun 75. maddesinde "menkul sermaye iradı" olarak tanımlanmıştır. Menkul kıymetlerin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ise yine aynı Kanun'un mükerrer 80. maddesi uyarınca "değer artış kazancı" olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışmamızda tam mükellef bireysel yatırımcılar tarafından 2012 yılında elde edilen, başta hisse senedi kâr payları ve alım satım kazançları olmak üzere Hazine bonusu ve Devlet tahvili faiz gelirleri ve alım satım kazançları ile mevduat faizi/repo kazançları olmak üzere menkul kıymet gelirlerinin beyanı ve vergilendirilmesine ilişkin kurallar, konuyla ilgili muhtemel sorulara verilen örnekli cevaplarla açıklanmaktadır.

Saygılarımızla,

Ernst & Young Türkiye

İçindekiler

	Sayfa	Soru
I. Mükellefiyet ve menkul kıymet gelirleri	4 - 5	1 - 9
II. Menkul kıymet gelirlerinde tevkifat uygulaması	6 - 9	10 - 19
III. Enflasyon indirimi ve endeksleme uygulamaları	10 - 12	20 - 27
IV. Menkul kıymet alım satım kazançlarında zarar mahsubu	13	28 - 30
V. İhtiyari beyanname	14 - 15	31 - 36
VI. Menkul kıymet bazında elde edilen gelirlerinin vergilendirilmesi		
A. Hisse senedi satış kazançları	16 - 17	37 - 40
B. Hisse senedi kâr payları	17 - 21	41 - 50
C. Devlet tahvili ve Hazine bonosu faiz gelirleri	22	51 - 53
D. Devlet tahvili ve Hazine bonosu alım satım kazançları	23	54 - 55
E. Eurobondlardan elde edilen gelirler	24 - 26	56 - 63
F. Özel sektör tahvillerinden elde edilen gelirler	27 - 28	64 - 68
G. Kira sertifikalarından elde edilen gelirler	29	69 - 71
H. Yabancı menkul kıymet gelirleri	30	72 - 74
I. Aracı kuruluş varantlarından sağlanan kazançlar	31	75 - 76
J. Mevduat ve repo gelirleri ile katılım bankalarından elde edilen kâr payları	32 - 33	77 - 81
K. Menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirler	34 - 35	82 - 84
L. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan kazançlar	36	85 - 87
VII. Menkul kıymet gelirleri üzerinden hesaplanan vergilerin beyanı ve Ödenmesi	37 - 39	88 - 97
VIII. Menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin örnekler	40 - 42	98 - 100

I. Mükellefiyet ve menkul kıymet gelirleri

1. Tam mükellef gerçek kişi kimdir, kazançları nasıl vergilendirilir?

Türkiye'de yerleşmiş olan veya yerleşmiş sayılan kişiler Gelir Vergisi Kanunu açısından "tam mükellef" kabul edilmektedir. Bu kişiler Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

- İkametgahı Türkiye'de bulunanlar ve
- Bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar (geçici ayrılmalar Türkiye'de oturma süresini kesmez),

Türkiye'de yerleşmiş sayılır.

Öte yandan, resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları da tam mükellef olarak vergilendirilirler.

Belli ve geçici bir görev veya iş için Türkiye'ye gelenler, Türkiye'de altı aydan fazla kalsalar dahi Türkiye'de yerleşmiş sayılmazlar.

2. Dar mükellef gerçek kişi kimdir, kazançları nasıl vergilendirilir?

Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişiler Gelir Vergisi Kanunu açısından "dar mükellef" kabul edilmektedir. Bu kişiler sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler.

Yurtdışında çalışma ve oturma izni olan Türk vatandaşları da vergi uygulamaları bakımından "dar mükellef" olarak kabul edilirler.

3. Menkul kıymetlerden hangi tür gelirler elde edilir?

Tam mükellef gerçek kişilerin menkul kıymetlerden elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesi, menkul kıymetin ve elde edilen gelirin türüne göre değişmektedir. Bu gelirler;

- Menkul sermaye iradı,
 - Alım satım kazancı, (Diğer kazanç ve irat)
- olarak gruplandırılmıştır.

4. Menkul kıymet gelirleri ne zaman elde edilmiş sayılır?

Bireysel yatırımcılar tarafından menkul kıymet gelirleri, menkul kıymetin itfa olduğu, satıldığı veya kupon faizi ödemesinin yapıldığı tarihte elde edilmiş sayılır. Mevduat ve repo işlemlerinde elde etme, mevduat hesabının veya repo işleminin vadesinde gerçekleşir.

Örneğin, bir bireysel yatırımcı tarafından 21 Aralık 2012 tarihinde satın alınan Devlet tahvili, 14 Mayıs 2013 tarihinde satılmışsa, kazanç 2013 yılında elde edilmiş olur. 2012 yıl sonu itibarıyla oluşan değer artışı, Devlet tahvili henüz satılmadığından 2012 yılı stopaj matrahına dahil edilmez.

Yine bir bireysel yatırımcı tarafından 31 Ekim 2012 tarihinde açılmış olan altı ay vadeli mevduat hesabına 30 Nisan 2013 tarihinde ödenecek faiz de, hesap 2012 yılında açılmış olmasına rağmen 2013 yılı geliri olarak kabul edilmektedir.

5. Menkul sermaye iradı olarak kabul edilen gelirler nelerdir?

Aşağıda sayılan gelirler, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinde menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

- Hisse senedi kâr payları ve iştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Yatırım fon ve ortaklıklarından elde edilen kâr payları,
- Her nevi tahvil faizleri (Devlet tahvili, Hazine bonusu, eurobond, özel sektör tahvili, yabancı menşeli tahvil vb.),
- Alacak faizleri,
- Mevduat faizleri (Döviz tevdiat hesaplarının anapara kur farkları gelir sayılmaz.),
- Katılım bankalarının ödediği kâr payları,
- Repo gelirleri,
- Borsa Para Piyasasından (BPP) elde edilen faiz gelirleri,
- Varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirler,
- Emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından, sigortalılara veya emeklilik şirketine katkı payı ödeyenlere yapılan ödemeler.

6. Menkul sermaye iratlarından indirilebilecek giderler nelerdir?

Safi iradın bulunması için menkul sermaye iradından aşağıdaki giderler indirilir:

- Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler;
- Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri (Şirket toplantılarına iştirak gibi sermayenin idaresi için yapılan giderler irattan indirilmez);
- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar (Gelir vergisi irattan indirilmez).

7. Yurtdışında çalışan Türk vatandaşlarının 2012 yılında elde ettikleri menkul sermaye iratları beyan edilmeli mi?

Yurtdışında çalışan ve oturan Türk vatandaşları, vergi uygulamaları bakımından dar mükellef sayılırlar. Gelir Vergisi Kanunu'nun 86. maddesinde, dar mükellef gerçek kişilerin gelirlerinin tamamının Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlardan ibaret olması durumunda, bu gelirler için beyanname verilmeyeceği belirtilmektedir. Diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

Buna göre yurtdışında çalışan Türk vatandaşları tarafından 2012 yılında elde edilen ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları tutarı ne olursa olsun Türkiye'de beyan edilmeyecektir.

8. Alım satım kazancı olarak kabul edilen kazançlar nelerdir?

Devlet tahvili, Hazine bonusu, eurobond, özel sektör tahvili, yabancı menşeli tahvil gibi her nevi tahvillerin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ile hisse senedi alım satım kazançları bu gelir türüne örnek olarak verilebilir.

9. Yıllık beyanname ile beyan edilen alım satım kazançlarında indirilebilecek giderler nelerdir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 81. maddesinde, değer artışında safi kazanç hesaplanırken, elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderler ile ödenen vergi ve harçların kazançtan indirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, menkul kıymet alım satım kazançlarından, alım satımda ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) düşülebilmektedir.

Menkul kıymetin satın alınması için kullanılan kredilere ilişkin faizlerin ve temerrüt faizlerinin gider olarak kazançtan indirilmesi ise mümkün değildir.

II. Menkul kıymet gelirlerinde tevkifat uygulaması

10. Vergi kesintisi (tevkifat) yapılan menkul kıymet gelirleri nelerdir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında genel olarak menkul kıymetlerden elde edilen kazanç ve iratlar tevkifat yoluyla vergilendirilmekle birlikte, bazı menkul kıymet gelirleri tevkifat uygulaması kapsamı dışında tutulmuştur. Bir kısım menkul kıymet gelirleri ise tevkifat kapsamında olmakla birlikte, tevkifatın oranı % 0 (sıfır) olarak belirlenmiştir.

Örneğin 01.01.2006 tarihinden sonra İMKB'den alınan hisse senetlerinin satışından sağlanan kazanç tevkifata tabidir. Ancak bu tevkifatın oranı, menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetlerinden elde edilenler hariç olmak üzere Bakanlar Kurulu tarafından % 0 olarak belirlenmiştir.

Aşağıda bireysel yatırımcıların 2012 yılında elde ettiği ve vergi kesintisine tabi olan menkul kıymet işlemleri ile uygulanan vergi kesintisi oranlarına yer verilmektedir. Yukarıda belirttiğimiz gibi Kanun veya Bakanlar Kurulu Kararı ile tevkifat oranı sıfır olarak belirlenen menkul kıymetlerden yatırımcılar tarafından elde edilen gelirlerden kesinti yoluyla vergi ödenmediği için, söz konusu menkul kıymet işlemleri aşağıdaki listeye dahil edilmemiştir.

- 1 Ocak 2006 tarihinden sonra alınmış olan İMKB'de işlem gören menkul kıymet yatırım ortaklığı (MKYO) hisse senetlerinin 1 yıldan daha az süre elde tutulduktan sonra satılmasından sağlanan kazançlar (% 10),
- 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları (% 10),
- Özel sektör tahvil ve bonolarının faiz ve alım satım kazançları, (1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilenlerin satışından sağlanan kazançlar hariç) (% 10),
- Varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirler (% 10),
- Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen ve vadesi 5 yıldan daha az olan tahvillerden elde edilen faiz gelirleri (vadesine göre % 3 ile % 10 arasında),
- Tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurtdışında ihraç edilen ve vadesi 5 yıldan daha az olan kira sertifikalarından elde edilen gelirler (vadesine göre % 3 ile % 10 arasında),
- Menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler (Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgelerinin, bir yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra satılmasından sağlanan kazançlar ile hisse senedi yoğun fonlardan sağlanan kazançlar hariç) (% 10)
- Borsa yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar (Aylık ağırlıklı ortalama bazda portföylerinin en az % 75'i MKYO hisse senetleri hariç olmak üzere İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan borsa yatırım fonları hariç) (% 10),
- Mevduat faizleri (% 15),
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları (% 15),
- Kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları (% 15),
- Katılım bankalarının kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (% 15),
- Repo gelirleri (% 15),
- Hisse senedi kâr payı gelirleri (Kâr payını dağıtan kurum tarafından % 15 oranında),
- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında (VOB) veya VOB dışında (Türkiye'de) banka ve aracı kurum aracılığıyla satın alınan kontratlardan sağlanan kazançlar (hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan sağlanan kazançlar hariç) (% 10),
- Menkul kıymet (Hisse senetleri hariç) veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan getiriler (% 10).

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

11. Borsada işlem gören hisse senetlerinin satışında uygulanan stopajın oranı nedir?

1 Ocak 2006 tarihinden önce iktisap edilen (edinilen) hisse senetlerinden sağlanan alım satım kazançları stopaja tabi değildir.

Bu tarihten sonra iktisap edilen ve İMKB'de işlem gören menkul kıymet yatırım ortaklığı (MKYO) dışındaki hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden, banka veya aracı kurum tarafından yapılacak stopajın oranı % 0 olarak belirlenmiştir. Buna göre sözü geçen hisse senetlerinden 2012 yılında elde edilen alım satım kazançları üzerinden ilgili banka ve aracı kurum tarafından stopaj yapılmamaktadır.

MKYO hisse senetlerinin 2012 yılında elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar ise % 10 oranında stopaja tabidir. Ancak bu hisse senetlerinin 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra satılması durumunda, kazanç üzerinden stopaj yapılmaz.

12. Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelirler üzerinden yapılan stopajın oranı nedir?

1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen faiz gelirleri ile bu menkul kıymetlerin vadesinden önce elden çıkarılmasından 2012 yılında sağlanan kazançlar üzerinden, banka veya aracı kurum tarafından % 10 oranında vergi tevkifatı (stopaj) yapılır.

2006 yılından önce ihraç edilenlerden elde edilen gelirler üzerinden stopaj yapılmaz.

13. Tam mükellefler tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirlerinde stopaj oranı nedir?

Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri, tahvilin vadesine göre değişen oranlarda tevkifata tabidir. (Oranlar 2010/1182 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir.)

Buna göre tam mükellef kurumların yurtdışında ihraç ettikleri;

- Vadesi 1 yıla kadar tahvillerden elde edilen faizlerden % 10,
- Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olan tahvillerden elde edilen faizlerden % 7,
- Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olan tahvillerden elde edilen faizlerden % 3,
- Vadesi 5 yıl ve daha uzun olan tahvillerden elde edilen faizlerden % 0,

oranında tevkifat yapılmaktadır.

14. Aracı kuruluş varantlarından sağlanan kazançlardan stopaj yapılıyor mu?

Aracı kuruluş varantlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar GVK geçici 67. madde kapsamında stopaja tabidir. Ancak 2010/926 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu stopajın oranı, dayanak varlığı hisse senedi veya hisse senedi endeksi olan aracı kuruluş varantlarının İMKB'de elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar için % 0 (sıfır) olarak belirlenmiştir.

15. Kira sertifikalarından elde edilen gelirlerde stopaj oranı kaçtır?

Varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından tam mükellef bireysel yatırımcılar tarafından elde edilen gelirler % 10 oranında stopaja tabidir.

Tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurtdışında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirlerde ise stopaj oranı kira sertifikasının vadesine göre değişmektedir. (Oranlar 2011/1854 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir.)

Buna göre tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında ihraç edilen kira sertifikalarının;

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

- Vadesi 1 yıla kadar olanlardan sağlanan gelirlerden % 10,
- Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan sağlanan gelirlerden % 7,
- Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan sağlanan gelirlerden % 3,
- Vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlardan sağlanan gelirlerden % 0, oranında tevkifat yapılmaktadır.

16. Yatırım fonlarından elde edilen gelirler ile mevduat faizi ve repo gelirlerinde stopaj oranı kaçtır?

Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının katılma belgelerinin, tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra satılmasından sağlanan kazançlar, tevkifat uygulaması kapsamı dışında tutulmuştur. Diğer taraftan hisse senedi yoğun fonların katılma belgelerinden elde edilen kazançlar üzerinden yapılacak stopajın oranı da % 0 (sıfır) olarak belirlenmiştir.

Tam mükellef gerçek kişilerin, yukarıda belirtilen fonlar dışındaki menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden 2012 yılında elde ettikleri kazançlar Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında % 10 oranında stopaja tabidir.

2012 yılı içerisinde tahsil edilen vadeli mevduat faizleri ise % 15 oranında stopaja tabidir. Buna göre 2012 yılında bankalar tarafından mevduatın vadesine veya döviz cinsine bakılmaksızın, mevduat faizlerinin ödenmesi aşamasında % 15 oranında stopaj yapılmıştır. Aynı şekilde repo gelirleri üzerinden yapılan stopajın oranı da % 15'dir.

Örneğin 15.08.2011 tarihinde % 8 brüt faiz ile 1 yıl vadeli 100.000 TL'lik mevduat yapan bir kişi, vadede (15.08.2012) elde ettiği 8.000 TL'lik faiz üzerinden banka tarafından (8.000 x % 15=) 1.200 TL tevkifat yapılmıştır. Tevkifat sonrası kalan (8.000 - 1.200 =) 6.800 TL'lik net faiz tutarı mevduat sahibine ödenmiştir.

Aynı şekilde faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve katılım bankaları tarafından kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları da 2012 yılında % 15 oranında tevkifata tabi tutulmuştur.

Diğer taraftan 1 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2012/4116 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile mevduat hesaplarına yürütülen faizler ve katılım bankalarının katılma hesaplarına ödenen kâr paylarından yapılan tevkifatın oranı vadeye ve mevduatın veya katılma hesabının türüne (Döviz veya TL) göre değişken hale getirilmiştir. Yeni tevkifat oranları % 10 ile % 18 arasında değişmektedir.

BKK ile belirlenen yeni oranlar vadesiz ve özel cari hesaplara 2 Ocak 2013 tarihinden itibaren ödenen faizler ve kâr payları için uygulanacaktır. Vadeli hesaplarda ise yeni oranlar, 2 Ocak 2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen hesaplara ödenecek faizler ve kâr payları için geçerlidir. Dolayısıyla yukarıda da belirttiğimiz gibi bu değişikliğin 2012 yılı içerisinde tahsil edilen vadeli mevduat faizlerine bir etkisi bulunmamaktadır. Buna göre 2012 yılında elde edilen faizler üzerinden vadeye veya mevduatın türüne bakılmaksızın % 15 oranında stopaj yapılmıştır.

17. Stopaj yolu ile vergilendirilen yukarıdaki gelirlerin ayrıca beyan edilmesi de gerekir mi?

Tam mükellef gerçek kişilerin, yukarıda yer verilen ve Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulan gelirler için ayrıca beyanname vermelerine gerek yoktur.

Başka bir ifade ile tam mükellef bireysel yatırımcılar için banka veya aracı kurum tarafından kesilen vergiler, oranı % 0 olarak belirlenmiş olsa da, nihai vergi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle stopaj yolu ile vergilendirilmiş olan gelirlerin tutarı ne olursa olsun ayrıca beyan edilmesine gerek yoktur.

18. Hangi gelir ve kazançlar için beyanname verilmez?

Aşağıdaki gelir ve kazançlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulması veya Kanun'un diğer maddeleri uyarınca gelir vergisinden istisna olarak değerlendirilmesi nedeniyle, yıllık gelir vergisi beyanname ile beyan edilmezler. Diğer gelirler için beyanname verilmesi

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez, dolayısıyla bu gelirler üzerinden ilave bir vergi ödenmez.

- ▶ 1 Ocak 2006 tarihinden önce satın alınan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin (İMKB'de işlem gören veya görmeyen) elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- ▶ 1 Ocak 2006 tarihinden sonra alınmış tam mükellef kurumlara ait olan ve İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazançları,
- ▶ 1 Ocak 2006 tarihinden sonra alınmış olan ve İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin en az 2 yıl elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- ▶ Stopaja tabi tutulmuş olmak şartıyla;
 - 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
 - 1 Ocak 2006 tarihinden sonra Türkiye'de ihraç edilmiş olan özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
 - Varlık kiralama şirketleri tarafından Türkiye'de ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirler,
 - Menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelirler,
 - Borsa yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
 - Yurtiçi bankalardan elde edilen mevduat faizleri,
 - Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları,
 - Kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları,
 - Katılım bankalarının kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,
 - Repo gelirleri,
- ▶ Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında (VOB) veya VOB dışında, banka ve aracı kurum aracılığıyla satın alınan kontratlardan sağlanan kazançlar,
- ▶ İMKB'de işlem gören ve dayanak varlığı hisse senedi veya hisse senedi endeksi olan aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlar,
- ▶ Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan getiriler.

19. Beyan edilmesi gereken menkul kıymet gelirleri hangileridir?

Bireysel yatırımcılar tarafından aşağıda sayılan menkul kıymetlerden 2012 yılında elde edilen gelir ve kazançlar için gelir vergisi beyanamesi verilmesi, başka gelirler dolayısıyla beyanname veriliyorsa bu gelir ve kazançların da beyannameye dahil edilmesi gerekmektedir.

- 1 Ocak 2006 tarihinden sonra satın alınan, hisseleri İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin 2 yıldan daha kısa sürede elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
- 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilen özel sektör tahvil ve bonolarının faiz ve alım satım kazançları,
- Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz geliri ve alım satım kazançları,
- Tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurtdışında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirler,
- 1 Ocak 2006 tarihinden sonra banka ve aracı kurum aracılığıyla ihraç edilen özel sektör tahvillerinden sağlanan alım satım kazançları,
- Eurobondlardan elde edilen kupon faizleri, itfasında sağlanan gelirler ve bu menkul kıymetlerin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar,
- Hisse senedi temettü gelirleri,
- Alacak faizi,
- Yabancı hisse senedi alım satım kazançları,
- Yabancı tahvil faiz ve alım satım kazançları,
- Yurtdışındaki yatırım fonlarından elde edilen kazançlar,
- Yurtdışındaki bankalardan elde edilen mevduat faizleri.

III. Enflasyon indirimi ve endeksleme uygulamaları

20. Enflasyon indirimi uygulaması nedir?

Enflasyon indirimi, bazı menkul sermaye iratları için uygulanan ve elde edilen gelirin enflasyondan kaynaklanan kısmının ayrıştırılarak, reel gelirin vergilendirilmesi amacını güden bir uygulamadır. Buna göre elde edilen gelire, ilgili yıl için belirlenen enflasyon indirim oranı uygulanır. Bu şekilde tespit edilen tutar elde edilen gelirden düşülmek suretiyle beyana tabi menkul sermaye iradı bulunmuş olur.

1 Ocak 2006 tarihinden itibaren enflasyon indirimi uygulamasına son verilmiştir. Ancak aşağıda belirtilen bazı istisnai durumlarda 2012 yılı gelirleri için de uygulanması mümkündür.

21. Enflasyon indirimi hangi gelirlere uygulanabilir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca, 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen gelirlere 31 Aralık 2005 tarihinde yürürlükte olan mevzuatın uygulanması gerekmektedir.

Bu hüküm uyarınca bireysel yatırımcılar tarafından 1 Ocak 2006 tarihinden önce Türk Lirası cinsinden ihraç edilmiş olan;

- Hazine bonusu ve Devlet tahvilleri,
- Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetler ve
- Özel sektör tahvillerinden,

2012 yılında elde edilen menkul sermaye iratları (kupon faizi ve itfa gelirleri) için enflasyon indirimi uygulaması devam etmektedir. Buna göre yukarıda sayılan gelirlere, 2012 yılı için belirlenen enflasyon indirim oranı uygulandıktan sonra kalan gelirin beyan edilmesi gerekmektedir.

22. Enflasyon indirim oranı nasıl hesaplanır?

Enflasyon indirim oranı her yıl için,

Yeniden değerlendirme oranı
DT ve HB ihalelerindeki bileşik ortalama faiz oranı

formülüyle hesaplanarak Maliye Bakanlığı'nca ilan edilmektedir. 2012 yılı gelirlerine uygulanacak olan enflasyon indirim oranı 31 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazete'de (4. mükerrer) yayımlanan 284 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile (% 7,8 / % 9,24 =) % **84,4** olarak açıklanmıştır.

23. Endeksleme uygulaması nedir?

Endeksleme, sadece bazı menkul kıymet alım satım kazançları için geçerli olan bir uygulamadır. Bu uygulama da enflasyon indiriminde olduğu gibi elde edilen kazancın enflasyon karşısındaki reel değerinin belirlenmesine yöneliktir.

Alım satım kazançlarında endeksleme, menkul kıymetlerin maliyet bedelinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere, her ay için üretici fiyat endeksine (ÜFE) göre artırılması anlamına gelmektedir. Satış kazancı satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle hesaplanmaktadır. Endekslemede Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından her ay açıklanan Üretici Fiyat Endekslerinin (ÜFE) kullanılması gerekir.

24. Endeksleme yönteminin kullanılabileceği menkul kıymet satış kazançları nelerdir?

- 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan; Devlet tahvili ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetler, eurobondlar ve özel

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

sektör tahvillerinin,

- 1 Ocak 2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan; yabancı hisse senetleri, yurtdışında kurulmuş yatırım fonlarına ait katılma belgeleri ve yabancı tahvillerin, elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında bu menkul kıymetlerin maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilir.

Ayrıca 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan eurobondlar ile bu tarihten sonra iktisap edilmiş olan; yabancı tahviller, hisseleri İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri ile yabancı hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında da endeksleme yöntemi kullanılabilir.

25. Endeksleme yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşma şartı var mı?

- 1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan; Devlet tahvili ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetler, eurobondlar ve özel sektör tahvillerinin,
- 1 Ocak 2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan; yabancı hisse senetleri, yurtdışında kurulmuş yatırım fonlarına ait katılma belgeleri ve yabancı tahvillerin,
-

elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında bu menkul kıymetlerin maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilir. Bu endekslemenin yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşma şartı yoktur. Başka bir deyişle endeks farkı % 10'un altında olsa dahi, alım satım kazancının tespiti sırasında yukarıda sayılan menkul kıymetlerin maliyet bedelleri endekslemeye tabi tutulabilir.

1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan eurobondlar ile yine bu tarihten sonra iktisap edilmiş olan; yabancı tahviller, hisseleri İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri ile yabancı hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında da bu menkul kıymetlerin maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilir. Ancak bu endekslemenin yapılabilmesi için alım ve satış tarihleri arasındaki ÜFE farkının % 10'dan fazla olması gerekmektedir. Endeks farkının % 10'un altında olması durumunda kazanç, satış bedelinden maliyet bedeli çıkarılmak suretiyle hesaplanmaktadır.

26. Endekslenmiş maliyet bedeli nasıl hesaplanır?

Menkul kıymetin endekslenmiş maliyet bedeli aşağıdaki formüle göre hesaplanmaktadır:

$$\text{Endekslenmiş maliyet bedeli} = \frac{\text{Satış tarihinden 1 ay önceki endeks}}{\text{Alış tarihinden 1 ay önceki endeks}} \times \text{Maliyet bedeli}$$

Örneğin 7 Ekim 2004 tarihinde ihraç edilmiş olan 15 Mart 2015 vadeli eurobondtan 16 Mart 2011'de 500.000 USD nominallik alım yapılmıştır. Bu tahvil için 530.000 USD (kirli fiyat) ödenmiştir. Primli olarak alınmış olan bu kıymetin, satış tarihi itibarıyla alınmayan kuponlara isabet eden prim tutarı dahil maliyeti 511.000 USD olarak hesaplanmıştır. Tahvil 7 Haziran 2012'de 540.000 USD'ye satılmıştır.

Alış tarihindeki (16.03.2011) MB döviz alış kuru 1 USD = 1,5754 TL
Satış tarihindeki (07.06.2012) MB döviz alış kuru 1 USD = 1,8311 TL

Alış tarihinden 1 ay önceki ÜFE (Şubat/2011) 187,69
Satış tarihinden 1 ay önceki ÜFE (Mayıs/2012) 206,86

TL maliyet bedeli (511.000 x 1,5754) 805.029,40 TL
TL satış tutarı (540.000 x 1,8311) 988.794,00 TL

$$\text{Endekslenmiş maliyet bedeli} = \frac{206,86}{187,69} \times 805.029,40 = 887.252,29 \text{ TL}$$

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

27. Endeksleme yapıldığı durumda kazanç nasıl hesaplanır?

Alım satım kazancının tespiti sırasında menkul kıymetlerin maliyet (iktisap) bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere TÜİK tarafından açıklanan üretici fiyat endeksindeki (ÜFE) artış oranında artırılarak belirlenmektedir. Bu durumda kazancın tespitinde satış bedelinden maliyet bedelinin endekslenmesi sonucu bulunan tutarın düşülmesi gerekmektedir.

Buna göre örnekteki kazanç; satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle (988.794,00 - 887.252,29 =) 101.541,71 TL olarak hesaplanmaktadır. Bu sayede enflasyonun elde edilen alım satım kazancı üzerindeki etkisi ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Endekslemenin avantajının görülebilmesi açısından, yukarıdaki örnekteki eurobond alım satım kazancının endeksleme uygulanmaksızın hesaplandığını varsayalım. Bu durumda alım satım kazancı, satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle belirlenecekti. Buna göre kazanç (988.794,00 - 805.029,40 =) 183.764,60 TL olarak hesaplanacaktı.

IV. Menkul kıymet alım satım kazançlarında zarar mahsubu

28. Stopaja tabi olmayan menkul kıymetlerin satışında zararlar kârdan düşülebilir mi?

Aynı yıl içinde alınıp satılan menkul kıymetlerden sağlanan değer artış kazançlarının tespitinde, menkul kıymetlerden birinin alım satımından doğan zararın, diğerinden sağlanan kârdan mahsup edilebileceğine ilişkin olarak Maliye Bakanlığı 21 Ocak 2003 tarihinde bir basın açıklaması yapmıştır. Bakanlık bu açıklamasında, bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kâr veya zarar tutarlarının birlikte değerlendirileceğini, dolayısıyla işlemin aynı yıl içinde yapılması koşuluyla bir işlem nedeniyle doğan zararın, diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kârdan mahsup edilmesinin mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Maliye Bakanlığı'nın basın açıklamasında yer alan görüşler çerçevesinde, 2012 yılında geçici 67. madde kapsamında stopaja tabi olmayan menkul kıymet alım satım işlemlerinden oluşan zararlar, yine bu kıymetlerin alım satımından sağlanan kârlara mahsup edilebilecektir.

29. Geçici 67. madde kapsamında stopaja tabi olan menkul kıymet alım satımlarında zarar mahsubu mümkün müdür?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamına giren menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, kazancın sağlanmasına aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından stopaja tabi tutulmaktadır. Bu menkul kıymetlerin elden çıkarılması sırasında oluşan zararın ise alım satımına aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından stopaj matrahı hesaplanırken, aynı türden menkul kıymetlerin alım satımından sağlanan kazançtan indirilebilmesine izin verilmektedir.

30. Zarar mahsubunda "aynı türden menkul kıymet" ifadesinden ne anlaşılmalıdır?

Aynı tür menkul kıymetten ne anlaşılması gerektiğine ilişkin sınıflandırma 257, 258 ve 269 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde yapılmıştır. Buna göre zarar mahsubu açısından menkul kıymetler;

- Sabit getirili menkul kıymetler,
- Değişken getirili menkul kıymetler,
- Diğer sermaye piyasası araçları,
- Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri,

olarak sınıflandırılmaktadır.

Bu sınıflandırma kapsamında bir yatırımcının üç aylık kazancını (stopaj matrahını) hesaplayacak olan aracı kurum tarafından, yatırımcının yatırım fonu katılma belgelerinden (4. sıra) sağladığı kazançtan, örneğin Devlet tahvili (1. sıra) alım satımından oluşan zararını mahsup etme imkânı bulunmamaktadır. Banka veya aracı kurum tarafından bu gerçek kişi yatırımcının, yatırım fonu katılma belgelerinden sağladığı kazanç üzerinden stopaj yapılacak, Devlet tahvili satışından oluşan zararı ise ilgili yılı aşmamak üzere, diğer üç aylık dönemlerde, sabit getirili menkul kıymetlerden sağlanan kazançlardan mahsup edilebilecektir. Bu mahsubun ilgili yılda gerçekleştirilememesi durumunda zararın gelecek yıllara taşınması mümkün değildir.

V. İhtiyari beyanname

31. İhtiyari beyanname hangi hallerde verilir?

Bir aracı kurum veya banka vasıtasıyla yapılan menkul kıymet satışından zarar oluşması halinde bu zarar, takvim yılı aşmamak üzere, aynı aracı kurum veya banka vasıtasıyla gerçekleştirilen aynı türden menkul kıymet satışlarından doğan kâra mahsup edilebilmektedir.

Farklı aracı kurum veya bankalarla çalışan yatırımcıların, bir kurumda kâr etmesi diğer kurumda aynı tür menkul kıymet alım satım işlemlerinden zarar etmesi durumunda, bu zararın diğer kurumda sağlanan kazançtan mahsup edilmesi imkânı yoktur. Kazanç sağlanmış olan aracı kurum veya banka tarafından, diğer kurumdaki zarar dikkate alınmadan üçer aylık dönemler itibarıyla hesaplanan kazanç üzerinden stopaj yapılacaktır.

Ayrıca aynı kurumda gerçekleştirilen işlemlerde, önceki vergileme dönemlerinde (Örneğin Ocak-Mart/2012) kazanç elde edilmesi, daha sonraki dönemlerde ise aynı tür menkul kıymet satış işlemlerinden zarar edilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durumda kazancın olduğu dönemde aracı kurum veya banka tarafından kazanç üzerinden hesaplanan stopaj vergi dairesine yatırılmaktadır. Aynı yıl içerisinde takip eden dönemlerde aynı tür menkul kıymet satışlarından zarar edilmesi durumunda, bu zararın önceki dönemlere ait stopaj matrahından düşülme imkânı bulunmamaktadır.

Bireysel yatırımcıların bu iki nedenden kaynaklanan mağduriyetinin giderilebilmesi için dileyen mükelleflere ihtiyari beyanname verme hakkı tanınmıştır. Buna göre farklı aracı kurumlarda hesabı bulunan ve bir hesabındaki alım satım işlemlerinden kâr elde edilmesine rağmen, diğer hesabında aynı tür menkul kıymetlerden zarar oluşması durumunda, bu zararın diğer aracı kurum veya bankadaki kârdan mahsubu ihtiyari beyanname verilmek suretiyle sağlanabilmektedir.

Yine aynı şekilde, ilk dönemde menkul kıymet satışından kâr elde eden ve bu kazancı üzerinden stopaj ödeyen yatırımcılar, sonraki dönemlerde aynı tür menkul kıymet satışlarından zarar oluşması durumunda, kendilerinden kesilmiş olan fazla stopajı ihtiyari beyanname vermek suretiyle iade alabilmektedirler.

32. Faiz ve itfa gelirleri için ihtiyari beyanname verilebilir mi?

Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmeyeceği belirtilen, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kâr ve zararlar için takvim yılı itibarıyla ihtiyari beyanname verilebilmektedir.

Söz konusu beyan sadece menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım satımına ilişkin olarak yapılabilir. Faiz ve itfa gelirleri ihtiyari beyannameye dahil edilemez. Alım satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlardan, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilmektedir.

33. İhtiyari beyanname hangi oran kullanılır?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesi uyarınca gelir vergisi artan oranlı bir tarifeye göre hesaplanmaktadır. Ancak zarar mahsubu ile ilgili olarak verilecek olan ihtiyari beyanname bu tarife yerine sabit bir oran kullanılır.

İhtiyari beyanda uygulanacak olan vergi oranı, geçici 67. maddenin (11) numaralı fıkrasında % 15 olarak belirlenmiştir. Ancak söz konusu oran 2011/1854 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile;

- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden,
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören aracı kuruluş varantları dahil olmak üzere hisse senetlerinden (menkul kıymetler yatırım ortaklıkları hisse senetleri hariç),

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

- Hisse senedi yoğun fonların katılma belgelerinden, elde edilen kazançlar için % 0, diğer kazançlar için ise % 10 olarak belirlenmiştir.

34. İhtiyari beyanname ne zamana kadar verilmelidir?

263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde ihtiyari beyanın "GVK Geçici 67/11'inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi" ile yapılabileceği gibi internet ortamında da yapılabileceği belirtilmektedir. Tebliğde bu beyannamenin de Gelir Vergisi Kanunu'nun 92. maddesinde belirtilen süre içerisinde ilgili vergi dairesine verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Buna göre 2012 yılında gerçekleştirilen işlemler dolayısıyla verilecek olan ihtiyari beyannamenin de normal gelir vergisi beyanname verme süresi içerisinde (1-25 Mart 2013) verilmesi gerekmektedir.

35. İhtiyari beyanname hangi vergi dairesine verilir?

İhtiyari beyannamenin, tam mükellef bireysel yatırımcılar tarafından ikametgâhlarının bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Öteden beri mükellef olanlar ise bu beyannamelerini gelir vergisi beyannamesini verdikleri vergi dairesine tevdi edeceklerdir.

36. İhtiyari beyanname iadesi gereken vergi nasıl hesaplanır?

Örnek

Bay (A)'nın, 2012 yılında (Z) Menkul Kıymetler A.Ş. vasıtasıyla satışını yaptığı Devlet Tahvilleri ve bu kıymetlerden yapılan stopaja ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Tarih	Kâr/Zarar	Sonraki Döneme Devreden Zarar	Stopaj Matrahı	Stopaj (%10)
15 Şubat 2012	-50.000	50.000	0	0
12 Nisan 2012	40.000	10.000	0	0
5 Eylül 2012	70.000	0	60.000	6.000
12 Aralık 2012	-15.000	0	0	0
Toplam	45.000		60.000	6.000

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere Bay (A) 2012 yılında (Z) Menkul Kıymetler A.Ş. vasıtasıyla gerçekleştirdiği Devlet tahvili alım satım işlemlerinin bir kısmından kâr (110.000 TL), bir kısmından da zarar (65.000 TL) etmiştir. Buna göre Bay (A)'nın 2012 yılı net kazancı (110.000 - 65.000 =) 45.000 TL olmaktadır. Bu kazanç üzerinden ödenmesi gereken gelir vergisi (45.000 x % 10 =) 4.500 TL'dir. Aracı kurum tarafından Bay (A)'nın 2012 yılı işlemleri üzerinden kesilen vergi (stopaj) tutarı ise 6.000 TL'dir. Bay (A) tarafından verilecek olan ihtiyari beyanname ile aradaki (6.000 - 4.500 =) 1.500 TL'lik vergi farkının, iade alınması mümkün bulunmaktadır.

VI. Menkul kıymet bazında elde edilen gelirlerinin vergilendirilmesi

A. Hisse senedi satış kazançları

37. 2006 yılından önce alınan hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar beyan edilir mi?
1 Ocak 2006 tarihinden önce alınan; İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin en az 3 ay, işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin ise 1 yıl elde tutulduktan sonra satılmasından sağlanan kazanç gelir vergisinden istisnadır.

Her iki tür hisse senedinin de 2012 yılında elden çıkarılması durumunda 3 ay ve 1 yıllık süreler dolmuş olacağından, sağlanan kazanç beyan edilmeyecek ve dolayısıyla üzerinden gelir vergisi de ödenmeyecektir. Ayrıca aracı kurum veya banka tarafından bu kazançlar üzerinden stopaj da yapılmamaktadır.

38. 01.01.2006 tarihinden sonra alınan İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin satışından sağlanan kazancın vergilendirilmesi konusu menkul kıymet yatırım ortaklığı (MKYO) hisse senetleri ile bunlar dışındaki hisse senetleri için farklılık arz etmektedir.

İMKB'de işlem gören MKYO hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar üzerinden, ilgili banka veya aracı kurum tarafından % 10 oranında stopaj yapılması gerekmektedir. Ancak bu hisse senetlerinin 1 yıldan daha fazla elde tutulduktan sonra satılması durumunda, kazanç stopaja tabi olmayacaktır.

Bireysel yatırımcıların İMKB'de işlem gören MKYO dışındaki hisse senetlerini elden çıkarmaları durumunda ise stopaj oranı % 0 olarak uygulanmaktadır.

Kesilen verginin (stopaj) oranı ister % 10 isterse de % 0 olsun, bu vergi bireysel yatırımcı açısından nihai vergi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle söz konusu gelirler için ayrıca beyanname verilmesine gerek yoktur.

39. MKYO hisse senetlerinin satışından sağlanan kazanç ve stopaj tutarı nasıl hesaplanır?

Bir yıldan daha kısa bir süre elde tutulduktan sonra satılan MKYO hisse senetlerinden sağlanan kazanç, satışa aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından hesaplanır. Bu kazanç üzerinden % 10 oranında vergi kesintisi yapılır. Birden fazla alış yapılmış olması durumunda üzerinden stopaj yapılacak kazancın İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) yöntemi ile belirlenmesi gerekmektedir.

Örnek

Mükellef (E) 2012 yılının üçüncü üç aylık döneminde (2012/Temmuz-Eylül) bir aracı kurum vasıtasıyla (B) Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı A.Ş.'nin hisse senetlerinden almıştır. Alış işlemleri aşağıdaki gibidir. Söz konusu yıl içerisinde bunlardan başka MKYO hisse senedi işlemi bulunmamaktadır.

Alış tarihi	Alış (Adet)	Alış fiyatı (TL)	Alış tutarı (TL)
13.06.2012	10.000	22,50	225.000
20.06.2012	5.000	22,00	110.000
05.07.2012	20.000	20,00	400.000
Toplam	35.000		735.000

Mükellef (E) tarafından alınmış olan 35.000 adet (B) Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı A.Ş. hisse senedinin, 27.000 adedi aynı dönemde satılmıştır. Satış bilgileri aşağıdaki gibidir.

Satış tarihi	Satış (Adet)	Satış fiyatı (TL)	Satış tutarı (TL)
27.06.2012	14.000	24,00	336.000
25.07.2012	13.000	26,50	344.500
Toplam	27.000		680.500

İşlemlerin gerçekleştirilmiş olduğu aracı kurum tarafından, stopaj matrahı belirlenirken İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) yönteminin kullanılması gerekmektedir. Bu yöntem kullanılarak öncelikle satılan hisse senetlerinin alış bedelleri aşağıdaki gibi belirlenecektir.

Satış tarihi	Satış (Adet)	Alış tarihi	Alış (Adet)	Alış fiyatı (TL)	Alış tutarı (TL)
27.06.2012	14.000	13.06.2012	10.000	22,50	225.000
		20.06.2012	4.000	22,00	88.000
25.07.2012	13.000	20.06.2012	1.000	22,00	22.000
		05.07.2012	12.000	20,00	240.000
Toplam	27.000		27.000		575.000

Satışı gerçekleştirilen 27.000 adet MKYO hisse senedinden elde edilen satış kazancı üzerinden işlemi gerçekleştiren aracı kurum tarafından % 10 oranında stopaj yapılacaktır.

Satış tutarı	680.500 TL
Satılan hisse senetlerinin alış tutarı	575.000 TL
Satış kazancı (stopaj matrahı) (680.500 - 575.000)	105.500 TL
Hesaplanan stopaj (105.500 x % 10)	10.550 TL
Stopaj sonrası satış bedeli (680.500 - 10.550)	669.950 TL

Mükellef (E) tarafından elde edilen 105.500 TL tutarındaki kazanç, stopaj yoluyla vergilendirildiğinden bu gelir için beyanname verilmeyecektir. Kesilmiş olan 10.550 TL tutarındaki stopaj nihai vergi olarak kabul edilmektedir.

Yukarıdaki örnekte yer alan hisse senedinin yatırım ortaklığı değil İMKB'de işlem gören başka bir şirketin hisse senedi olması durumunda, stopajın oranı aracı kurum tarafından % 0 olarak uygulanacaktır.

40. 01.01.2006 tarihinden sonra alınan ve İMKB'de işlem görmeyen hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

Halka açık olmayan tam mükellef kurumlara ait hisse senetleri, İMKB'ye kote olmadığı için, satışından elde edilen kazanç üzerinden stopaj yapılmaz. Genel kural olarak bu menkul kıymetlerden elde edilen satış kazançlarının gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir. Ancak bu hisse senetlerinin en az 2 yıl süre elde tutulduktan sonra satılması durumunda elde edilen kazanç gelir vergisinden de istisnadır.

Buna göre, örneğin 16 Ekim 2010 tarihinde alınan halka açık olmayan tam mükellef bir kurumun hisse senedinin, 17 Ekim 2012 tarihi veya sonrasında satılması durumunda elde edilen kazanç vergiye tabi olmayacaktır.

Yukarıda belirtilen süre (2 yıl) dolmadan satılması durumunda, elde edilen kazanç için herhangi bir istisna tutar söz konusu değildir. Bu nedenle satıştan elde edilen kazancın tamamının beyan edilerek, üzerinden hesaplanan gelir vergisinin ödenmesi gerekmektedir. Kazancın hesaplanması sırasında alış ve satış arasındaki endeks farkının % 10'u geçmesi şartıyla endeksleme yöntemi de kullanılabilir. Endekslemenin nasıl yapılacağına ilişkin açıklama ve örnekler 23 ila 27. soruların cevaplarında yer almaktadır.

B. Hisse senedi kâr payları

41. Hisse senedi kâr payı nedir?

Gelir Vergisi Kanunu'nda "kâr payı" kavramı tanımlanmamıştır. Ancak GVK'nın 75. maddesinde menkul sermaye iradı olarak nitelendirilecek olan aşağıdaki kâr payı türleri sayılmıştır.

- Her nevi hisse senetlerinin kâr payları,
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları.
-

"Kurumlardan alınan kâr payı" kavramı, yukarıda sayılan ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) (adi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları hariç) ve (3) numaralı bentlerinde belirtilen kâr paylarını ifade etmektedir.

Aynı fıkranın 12. bendinde de, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca (katılım bankaları) kâr ve zarara katılma hesabına ödenen kâr payları da menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır. Söz konusu menkul sermaye iratları anılan bentte kâr payı olarak tanımlanmakla birlikte, bu iratlar bir alacak hakkına dayanmakta olduğundan, vergi uygulaması bakımından mevduat faizleri ile aynı nitelikte kabul edilmekte ve vergilendirilmesi de bu gelirlerin vergileme esaslarına göre yapılmaktadır.

Dolayısıyla bunlar kurumlardan alınan kâr payı kavramı içinde değerlendirilmemektedir.

42. Hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirleri üzerinden vergi kesiliyor mu?

Gelir Vergisi Kanunu uyarınca tam mükellef kurumlar tarafından gerçek kişi ortaklara kâr payı (temettü) dağıtıldığı sırada stopaj yapılması gerekmektedir. Bu stopajın oranı % 15'tir. Örneğin bir anonim şirketin ortağı olan gerçek kişinin payına brüt 10.000 TL temettü düştüğü durumda, temettüyü dağıtan kurum tarafından (10.000 x % 15 =) 1.500 TL stopaj yapılacak, kalan net tutar olan (10.000 - 1.500 =) 8.500 TL ortağa ödenecektir.

Gerçek kişi tarafından bu gelirin (brüt) beyan edilmesi durumunda, hesaplanan vergi üzerinden, temettüyü dağıtan kurum tarafından kesilen vergi mahsup edilecektir. Bu mahsuptan sonra fark vergi ödenebilecek veya kesilen vergi daha fazla ise aradaki fark iade alınabilecektir.

43. Stopaja tabi tutulmayan kâr payları var mı?

Kurumlar tarafından gerçek kişi ortaklara kâr dağıtılması aşamasında % 15 oranında gelir vergisi stopajı yapılmaktadır. Ancak tam mükellef kurumlara dağıtılan kâr payları bu stopaj uygulamasının kapsamı dışındadır.

Diğer taraftan Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 62. maddesi uyarınca, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından;

a. 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının,

b. Yukarıdakiler dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının,

c. GVK geçici 61. madde kapsamında tevkifata tâbi tutulmuş kazançlarının (yatırım indirimi istisnası), dağıtılması halinde, gerçek kişi ortaklardan da stopaj yapılmaz.

44. Stopaja tabi tutulmayan kâr paylarının beyan ve vergilendirme usulü nedir?

2012 yılında, 2002 ve önceki yıllara ilişkin kârların dağıtımına rastlanması pek mümkün olmadığından bu konuda açıklama yapılmayacaktır. Ancak 43. soruya ait cevabın (c) şıkında belirtilen GVK geçici

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

61. madde kapsamında yatırım indirimi istisnasından yararlanan tevkifata tabi tutulmuş kazançların 2012 yılında dağıtılmış olma ihtimali bulunmaktadır.

GVK geçici 61. madde kapsamında % 19,8 oranında tevkifata tabi tutulmuş kazançların dağıtılmasından gerçek kişilerce elde edilen kâr paylarının net tutarına, kâr payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tâbi gelir olarak dikkate alınacaktır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

45. Ele geçen net temettü tutarından, brüt temettü nasıl hesaplanır?

Gelir Vergisi Kanunu uyarınca, tam mükellef kurumlar tarafından gerçek kişi ortaklara kâr payı (temettü) dağıtıldığı sırada % 15 oranında tevkifat (stopaj, vergi kesintisi) yapılmaktadır. Temettü gelirinin beyan edilip edilmeyeceğinin tespiti sırasında brüt tutarın dikkate alınması gerekir. Net temettü tutarından brüt temettünün hesaplanması aşağıdaki formülle yapılmaktadır:

$$\text{Brüt tutar} = \frac{\text{Net tutar}}{(1 - \text{tevkifat oranı})}$$

Örneğin kâr dağıtımı yapan bir kurum tarafından % 15 oranında tevkifat yapıldıktan sonra gerçek kişi ortağa 12.750 TL (net) temettü ödendiğini varsayalım. Bu ortak tarafından brüt temettü tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

$$\text{Brüt temettü tutarı} = \frac{12.750}{(1 - 0,15)} = \frac{12.750}{0,85} = 15.000 \text{ TL}$$

$$\text{Hesaplanan tevkifat} = 15.000 \times \% 15 = 2.250 \text{ TL}$$

46. Bedelsiz hisse senetleri kâr payı olarak beyan edilir mi?

Şirketlerin;

- Özkaynaklara ilişkin enflasyon farklarının sermayeye ilave edilmesi,
- Gayrimenkul veya iştirak hisseleri satış kazancının sermayeye ilavesi,
- Emisyon primlerinin sermayeye ilavesi,
- Dönem kârı ve geçmiş dönem kârı veya olağanüstü yedeklerin dağıtılmayarak sermayeye ilavesi,

dolayısıyla verdikleri hisse senetleri kâr payı olarak beyan edilmez.

47. Temettü gelirleri nasıl vergilendirilir?

2012 yılında hisse senetlerinden elde edilen brüt temettü gelirlerinin % 50'si gelir vergisinden istisnadır. Bu gelirlerin yarısı istisna olarak değerlendirildikten sonra kalan tutar, 25.000 TL'lik beyan sınırı ile karşılaştırılır. 25.000 TL'lik beyan sınırından daha az ise beyan edilmesine gerek yoktur. Fazla olduğu takdirde, istisna sonrası tutarın tamamının beyan edilmesi gerekir.

25.000 TL'lik beyan sınırının hesabında yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

Bu şekilde hesaplanarak beyan edilen temettü geliri üzerinden hesaplanan vergiden, temettüyü dağıtan kurum tarafından kesilen vergilerin tamamı mahsup edilebilmektedir.

Örnek

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

(Y) A.Ş. Türk Ticaret Kanunu uyarınca ayrılması gereken yedek akçeler ayrıldıktan sonra kalan 2011 takvim yılına ilişkin kârın tamamının ortaklara dağıtılmasına karar vermiş ve söz konusu temettü ortaklara 5 Nisan 2012'de ödenmiştir.

Bu kâr dağıtımından, (Y) A.Ş.'nin gerçek kişi ortağı olan Bayan (D)'nin hissesine 52.700 TL net temettü düşmüş ve bu tutar Bayan (D)'nin banka hesabına yatırılmıştır. 52.700 TL, (Y) A.Ş. tarafından dağıtılan brüt temettü üzerinden % 15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapıldıktan sonra kalan net tutardır. Bayan (D)'nin beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Net tutardan, brüt tutarın hesaplanmasında kullanılan formül aşağıdaki gibidir.

$$\text{Brüt tutar} = \frac{\text{Net tutar}}{(1 - \text{tevkifat oranı})}$$

Buna göre 52.700 TL'lik net temettünün brüt tutarı, % 15'lik tevkifat oranına göre aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

$$\text{Brüt temettü tutarı} = \frac{52.700}{(1 - 0,15)} = \frac{52.700}{0,85} = 62.000 \text{ TL}$$

Elde edilen temettü geliri (Brüt)	62.000 TL
İstisna tutar (62.000 / 2) (-)	31.000 TL
İstisna sonrası kalan temettü (*)	31.000 TL
Gelir vergisi matrahı	31.000 TL
Hesaplanan gelir vergisi 25.000 TL için 4.500 TL (31.000 - 25.000) x % 27 = 1.620 TL	6.120 TL
Mahsup edilecek stopaj (62.000 x % 15) (-)	9.300 TL
Ödenecek gelir vergisi (6.120 - 9.300)	0 TL
İade alınacak gelir vergisi (9.300 - 6.120) (**)	3.180 TL

(*) İstisna sonrası kalan 31.000 TL, 25.000 TL'lik beyan sınırını aştığından, 31.000 TL'nin tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

(**) İade alınması gereken vergi, mükellefin varsa diğer vergi borçlarına mahsup edilebilir. Böyle bir borcun bulunmaması durumunda, 3.180 TL'nin nakden iadesi de talep edilebilecektir.

48. Kurumların yönetim kurulu başkanı ve üyelerine verilen temettü ikramiyelerinin beyanı gerekir mi?

Kurumların yönetim kurulu başkanı ve üyelerine verilen temettü ikramiyeleri, GVK'nın 75. maddesinin 3 numaralı bendinde menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

2012 yılında elde edilen brüt temettü ikramiyesinin yarısı gelir vergisinden istisnadır. Brüt gelirin yarısı istisna olarak değerlendirildikten sonra kalan tutar (varsa tevkifata tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte), 25.000 TL'lik beyan sınırı ile karşılaştırılır. 25.000 TL'lik beyan sınırından daha az ise beyan edilmesine gerek yoktur. Fazla olduğu takdirde, istisna sonrası kalan tutarın tamamının 1-25 Mart 2013 tarihleri arasında gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekir.

Bu şekilde beyan edilen temettü geliri üzerinden hesaplanan vergiden, temettüyü dağıtan kurum tarafından kesilen vergilerin tamamı mahsup edilebilmektedir.

49. 2012 yılında ne kadar net temettü elde edilirse beyanname verilmesi gerekir?

Beyana tabi başka menkul veya gayrimenkul sermaye iradı bulunmayan bireysel yatırımcının, 2012 yılında tam mükellef statüsündeki bir kurumdan elde ettiği net temettü geliri (% 15 oranında stopaj yapıldıktan sonra kalan tutar);

- 42.500 TL'den az ise beyanname verilmez. Bu durumda kâr payını dağıtan kurum tarafından % 15 oranında kesilen vergi (stopaj) nihai vergi kabul edilmektedir.
- 42.500 TL ile 234.260 TL arasında ise beyanname verilmesi gerekmektedir. Bu durumda ödenecek vergi çıkmadığı gibi, vergi dairesinden iade de talep edilebilecektir.
- 234.260 TL'den fazla ise beyanname verilmesi ve fark vergi ödenmesi gerekmektedir.

50. Yurtdışındaki kurumların hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının beyan esasları nelerdir?

Vergilendirme sistemimiz uyarınca, tam mükellef gerçek kişiler tarafından, gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında elde edilen gelirlerin tamamının Türkiye'de beyan edilmesi ve vergilendirilmesi gerekmektedir.

220 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde de konuyla ilgili olarak, "Tam mükellef gerçek kişiler, yabancı ülkelerde elde ettikleri gelirleri için yıllık beyanname vermek ve diğer gelirleri nedeniyle verecekleri yıllık beyannameye bu gelirlerini ithal etmek zorundadırlar. Bu zorunluluk, tevkif suretiyle vergilendirilip vergilendirilmediğine, tutarına veya niteliğine bakılmaksızın yabancı ülkelerde elde edilen bütün gelirler için geçerlidir." açıklamasına yer verilmiştir.

Bu nedenle, tam mükellef gerçek kişilerce, kanuni ve iş merkezinin her ikisi de yurtdışında bulunan kurumların hisse senetlerinden 2012 yılında elde edilen kâr paylarının, 1.290 TL'yi aşması durumunda tamamının yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir.

C. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirleri

51. Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz ve alım satım kazançları, GVK uygulaması açısından hangi gelir unsuruna dahildir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesi gereğince, (5 numaralı bent), gerçek kişilerce Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri "menkul sermaye iradı" olarak kabul edilmektedir.

Bireysel yatırımcılar tarafından Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinin vadesinden önce elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazançları ise Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesi hükümleri uyarınca "değer artış kazancı" olarak kabul edilir. Hazinenin yurtdışında ihraç ettiği eurobondlardan elde edilen alım satım kazançları da aynı kapsamdadır.

52. 2006 yılından önce ihraç edilen Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Türk Lirası cinsinden ihraç edilen tahvil ve bonolardan 2012 yılında elde edilen faiz gelirlerine enflasyon indirimi uygulandıktan sonra kalan tutarın 25.000 TL'yi aşması durumunda, indirim sonrası kalan faiz gelirin tamamının beyan edilmesi gerekir.

25.000 TL'lik beyan sınırının hesabında yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

Döviz cinsinden ihraç edilen veya dövize ya da başka bir değere (örneğin TÜFE) endeksli tahviller için enflasyon indirim uygulaması söz konusu değildir. Bu menkul kıymetlerin ifasında oluşan anapara kur farkı veya endeks farkı da gelir sayılmaz.

Örnek

Bay (B)'nin 2005 yılında TL cinsinden ihraç edilmiş olan Devlet tahvilinden 2012 yılında elde ettiği kupon faiz geliri 150.000 TL olsun. Mükellef (B)'nin beyana tabi başka geliri yoktur.

2012 yılı gelirlerine uygulanacak enflasyon indirim oranı 284 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile % 84,4 olarak açıklanmıştır.

Elde edilen Devlet tahvili faiz geliri	150.000 TL
Enflasyon indirimi (150.000 x % 84,4) (-)	126.600 TL
Kalan tutar (150.000 - 126.600)	23.400 TL

Mükellef (B)'nin enflasyon indirimi sonrası kalan menkul sermaye iradı 25.000 TL'lik beyan sınırının altında kaldığından, beyanname verilmeyecek ve dolayısıyla bu gelir üzerinden vergi ödenmeyecektir.

Buna göre 2012 yılında bireysel yatırımcılar tarafından yukarıda belirtilen menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri 160.256,42 TL'den az ise bu gelirler beyan edilmeyecektir.

53. 01.01.2006 tarihinden itibaren ihraç edilenlerden sağlanan faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Bireysel yatırımcıların 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından 2012 yılında elde ettikleri faiz gelirleri % 10 oranında stopaja tabidir. Bu vergi kesintisi, gelirin sağlanmasına aracılık eden banka veya aracı kurum tarafından yapılır.

Stopaj bireysel yatırımcılar açısından nihai vergi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle elde edilen faiz gelirinin tutarı ne olursa olsun beyanname verilmaz. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

D. Devlet tahvili ve Hazine bonosu alım satım kazançları

54. 2006 yılından önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen alım satım kazançları nasıl vergilendirilir?

1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarının elden çıkarılmasından sağlanan alım satım kazancının 20.000 TL'lik kısmı gelir vergisinden istisnadır. Bu tutarı aşan bir gelir elde edilmesi durumunda aşan kısım vergiye tabidir.

Ancak sözü geçen 20.000 TL'lik istisna, bu menkul kıymetlerden elde edilen alım satım kazancının yanında, diğer menkul kıymetlerden elde edilen beyana tabi alım satım kazançlarının bulunması durumunda, toplam alım satım kazancına uygulanmalıdır.

Alım satım kazancının belirlenmesi sırasında bu menkul kıymetlerin maliyet bedellerinin ÜFE'ye göre endekslemeye tabi tutulması mümkündür. Bu endekslemenin yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşması şartı yoktur. Başka bir deyişle, endeks farkı % 10'un altında olsa dahi, alım satım kazancının tespiti sırasında yukarıda sayılan menkul kıymetlerin maliyet bedelleri endekslemeye tabi tutulabilir.

55. 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilenlerden sağlanan alım satım kazançları nasıl vergilendirilir?

Bireysel yatırımcıların 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından 2012 yılında elde ettikleri alım satım kazancı % 10 oranında stopaja tabidir.

Stopaj bireysel yatırımcılar için nihai vergi olarak kabul edildiğinden alım satım kazancının tutarı ne olursa olsun beyanname verilmez. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

E. Eurobondlardan elde edilen gelirler

56. Eurobond nedir?

Eurobond, Hazine Müsteşarlığı tarafından uzun vadeli ve kuponlu olarak, yabancı para cinsinden yurt dışı piyasalarda ihraç edilen borçlanma aracıdır.

57. Eurobond gelirleri üzerinden tevkifat yapılır mı?

Aracı kurum veya banka aracılığıyla, eurobond alım satımı yapılması veya eurobondlardan faiz geliri elde edilmesi durumunda, bu kurumlar tarafından herhangi bir vergi kesintisi yapılmaz. Tevkifat yapılmadığı için bu gelir ve kazançların varsa belirlenen istisna veya beyan sınırı tutarlarını aşması halinde gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekir.

58. Eurobond faiz gelirlerine enflasyon indirimi uygulanabilir mi?

Eurobondlar döviz cinsinden ihraç edildikleri için, hangi tarihte ihraç edilmiş olursa olsun, bu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirin enflasyon indirimi uygulanamaz.

59. Eurobond faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Eurobond kupon faiz geliri, kuponun tahsil edildiği tarihteki T.C. Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınarak Türk Lirasına çevrilir. Eurobondların anapara kur farkları gelir kabul edilmez.

Gerek 1 Ocak 2006 tarihinden önce, gerekse bu tarihten sonra ihraç edilmiş olsun, eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerine enflasyon indirimi uygulanamaz. Bu menkul kıymetlerden 2012 yılında elde edilen gelirin 25.000 TL'yi aşması durumunda, tamamının beyan edilmesi gerekir.

Ancak söz konusu 25.000 TL'lik beyan sınırının hesabında, yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

60. Eurobondların elden çıkarılmasından sağlanan kazanç nasıl tespit edilir?

258 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde, eurobondların elden çıkarılmasından sağlanan kazancın, elden çıkarma karşılığında alınan yabancı para tutarının TL karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının TL karşılığı ve varsa alım satım giderlerinin düşülmesi sonucu hesaplanacağı belirtilmektedir.

Bu açıklamalar kapsamında menkul kıymet döviz cinsinden ihraç edilmiş olmakla birlikte, satışından elde edilecek kazanç TL bazında hesaplanacaktır.

61. Satış kazancı hesaplanırken endeksleme yöntemi kullanılabilir mi?

Kazancın hesaplanması sırasında maliyet bedelinin endekslenmesi yöntemi kullanılabilir. Ancak bu konuda eurobondun ihraç tarihine göre değişen bir ayırım söz konusudur. 2006 yılından önce ihraç edilen eurobondların maliyet bedelinin endekslenmesinde herhangi bir sınır yoktur. 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren ihraç edilen eurobondların endekslemeye tabi tutulabilmesi için ise ÜFE farkının % 10'dan fazla olması gerekmektedir.

Endekslemenin nasıl yapılacağına ilişkin açıklama ve örnekler 23 ila 27. soruların cevaplarında yer almaktadır.

62. 2006 yılından önce ihraç edilen eurobondlardan sağlanan alım satım kazançları nasıl vergilendirilir?

Yukarıda da belirttiğimiz gibi eurobond alım satım kazançlarının, satış tutarının Türk Lirası karşılığından, alış tutarının Türk Lirası karşılığının düşülmesi suretiyle hesaplanması gerekmektedir. Kazancın hesaplanması sırasında maliyet bedelinin endekslenmesi yöntemi de kullanılabilir. Bu yöntem uygulandıktan sonra bulunan alım satım kazancının, 20.000 TL'yi aşması durumunda, aşan kısmın beyan edilmesi gerekmektedir.

Bu istisnanın, yukarıdaki menkul kıymetlerin yanında, diğer menkul kıymetlerden de beyana tabi alım satım kazancı elde edilmesi durumunda, toplam kazançta uygulanması gerektiği unutulmamalıdır.

Örnek

Türkiye'de tam mükellef statüsünde bulunan Bay (C) 18.06.2011 tarihinde 200.000 USD nominalli eurobondu 210.000 USD kirli fiyata almıştır. Primli olarak alınmış olan bu menkul kıymetin, satış tarihi itibarıyla alınmayan kuponlara isabet eden prim tutarı dahil maliyeti 206.000 USD olarak hesaplanmıştır.

Bu eurobond 04.12.2012 tarihinde 218.000 USD'ye satılmıştır. Satılan eurobond 2000 yılında ihraç edilmiş ve Bay (C)'nin beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Veriler

Alış tarihindeki (18.06.2011) MB döviz alış kuru 1 USD = 1,5967 TL
Satış tarihindeki (04.12.2012) MB döviz alış kuru 1 USD = 1,7791 TL

Alış tarihinden 1 ay önceki ÜFE (Mayıs 2011) 191,43
Satış tarihinden 1 ay önceki ÜFE (Kasım 2012) 209,53

Gelir vergisi hesabı

Maliyet bedelinin TL karşılığı (206.000 x 1,5967)	328.920,20 TL
Endekslenmiş maliyet bedeli (209,53 / 191,43 x 328.920,20)	360.020,11 TL
Satış tutarının TL karşılığı (218.000 x 1,7791)	387.843,80 TL
Eurobond satış kazancı (387.843,80 - 360.020,11)	27.823,69 TL
Gelir vergisinden istisna tutar (-)	20.000,00 TL
Beyana tabi alım satım kazancı (*)	7.823,69 TL
Gelir vergisi matrahı	7.823,69 TL
Hesaplanan (ödenecek) gelir vergisi (% 15)	1.173,55 TL

(*) Bay (C) endeksleme yöntemini kullanmasaydı, yukarıdaki eurobond alım satım işleminden elde ettiği kazanç (387.843,80 - 328.920,20 =) 58.923,60 TL olarak hesaplanacaktı. Bu durumda da 20.000 TL'lik istisnayı aşan tutar olan 38.923,60 TL üzerinden, 2012 yılı gelir vergisi tarifesine göre 8.259,37 TL tutarında gelir vergisi ödemek zorunda kalacaktı.

63. 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondlardan sağlanan alım satım kazançları nasıl vergilendirilir?

1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen eurobondların 2012 yılında elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar geçici 67. madde kapsamında değildir. Dolayısıyla bu gelirler üzerinden stopaj ödenmesi söz konusu olmamaktadır.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

1 Ocak 2006 tarihinden önce ihraç edilen eurobondlardan sağlanan alım satım kazançlarında olduğu gibi, bu tarihten sonra ihraç edilen eurobondlardan 2012 yılında elde edilen alım satım kazançlarının da Türk Lirası cinsinden hesaplanması gerekmektedir. Ancak bu kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yönteminin kullanılabilmesi için ÜFE farkının % 10'un üzerinde olma şartı bulunmaktadır. Yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanan kazanç için herhangi bir istisna söz konusu olmayıp, kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilmesi gerekmektedir.

Örnek

62. sorunun cevabındaki örnekte yer alan eurobondun 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edildiğini varsayalım. Bu durumda beyan edilmesi gereken kazanç aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır. Kasım 2012 ÜFE ile Mayıs 2011 ÜFE farkı % 10'un altında kaldığından (% 9,46), kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yöntemi kullanılmayacaktır. Satış bedelinin TL karşılığından, maliyet bedelinin TL karşılığının düşülmesi suretiyle bulunan kazanç için herhangi bir istisna tutar da söz konusu olmadığından, tamamının gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir.

Maliyet bedelinin TL karşılığı	328.920,20 TL
Satış tutarının TL karşılığı	387.843,80 TL
Eurobond satış kazancı (387.843,80 - 328.920,20)	58.923,60 TL
Gelir vergisinden istisna tutar (-)	0,00 TL
Gelir vergisi matrahı	58.923,60 TL
Hesaplanan (ödenecek) gelir vergisi 58.000 TL için 13.410 TL (58.923,60 - 58.000) x % 35 = 323,26 TL	13.733,26 TL

F. Özel sektör tahvillerinden elde edilen gelirler

64. 01.01.2006 tarihinden sonra Türkiye'de ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Banka ve aracı kurumların, yatırımcıların 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan özel sektör tahvillerinden elde ettikleri faiz gelirleri üzerinden % 10 oranında stopaj yapma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Bu stopaj bireysel yatırımcılar için nihai vergi olup, elde edilen faiz gelirin tutarı ne olursa olsun beyanname verilmez. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

65. Yurtdışında ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinden stopaj yapılıyor mu?

Günümüzde bazı yerli kurumlar (tam mükellef) sadece yurtiçinde değil, yurtdışında da tahvil ihraç edebilmektedirler. Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında döviz cinsinden ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri aşağıda yer alan oranlarda tevkifata tabidir.

Buna göre tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillere ilişkin olarak tam mükellef gerçek kişilere ödenen;

- Vadesi 1 yıla kadar olan tahvil faizlerinden % 10,
 - Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olan tahvil faizlerinden % 7,
 - Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olan tahvil faizlerinden % 3,
 - Vadesi 5 yıl ve daha uzun olan tahvil faizlerinden % 0,
- oranında tevkifat yapılması gerekmektedir. Tevkifat oranları 2010/1182 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir.

66. Yurtdışında ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri nasıl vergilendiriliyor?

Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri vadesine göre yukarıda belirtilen oranlarda stopaja tabidir. Bireysel yatırımcılar tarafından bu menkul kıymetlerden 2012 yılında elde edilen faiz geliri 25.000 TL'lik beyan sınırından daha az ise bu gelirlerin beyan edilmesine gerek yoktur. Bu tutarı aşan bir gelir elde edilmesi durumunda ise gelirin tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

25.000 TL'lik beyan sınırının hesabında yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

Bu menkul kıymetlerin iftasında oluşan anapara kur farkı veya endeks farkı da gelir sayılmaz. Beyan edilen faiz gelirleri üzerinden hesaplanan vergiden, bu gelirler üzerinden kesilmiş olan vergiler (tevkifat) düşülebilmektedir.

67. 01.01.2006 tarihinden sonra Türkiye'de ihraç edilen özel sektör tahvillerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendiriliyor?

Banka ve aracı kurumların, yatırımcıların 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilmiş olan özel sektör tahvillerini elden çıkarmaları dolayısıyla sağladıkları kazanç üzerinden % 10 oranında stopaj yapma yükümlülüğü bulunmaktadır.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Bu stopaj bireysel yatırımcılar için nihai vergi olup, elde edilen alım satım kazancının tutarı ne olursa olsun beyanname verilmez. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

68. Yurtdışında ihraç edilen özel sektör tahvillerinin satışından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

Bu tahvillerin 2012 yılında elden çıkarılması dolayısıyla sağlanan kazançlar geçici 67. maddenin kapsamına girmez. Dolayısıyla bu gelirler üzerinden Türkiye'de stopaj ödenmesi söz konusu değildir.

1 Ocak 2006 tarihinden sonra alınan bu menkul kıymetlerden 2012 yılında elde edilen alım satım kazançlarının Türk Lirası bazında hesaplanması gerekir. Bu kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yönteminin kullanılabilmesi için ise ÜFE farkının % 10'un üzerinde olması şartı vardır. Alış ve satış tarihleri arasındaki ÜFE farkının % 10'un üzerinde olması durumunda satış kazancı, satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde hesaplanmaktadır.

ÜFE farkının % 10'un altında kalması durumunda ise endeksleme yapılması mümkün olmadığından kazancın; satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde tespit edilmesi gerekmektedir. Yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanan kazanç için herhangi bir istisna söz konusu olmadığından, kazancın tamamının beyan edilmesi gerekir.

Endekslemenin nasıl yapılacağına ilişkin açıklama ve örnekler 23 ila 27. soruların cevaplarında yer almaktadır.

G. Kira sertifikalarından elde edilen gelirler

69. Kira sertifikası nedir?

Sermaye Piyasası Kurulu'nun, 1 Nisan 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Seri: III No:43 sayılı "Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ"inde, kira sertifikası ihracı ile fon temin edilebilmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Sözü geçen Tebliğ'de kira sertifikası, ihraç etmek üzere kurulmuş olan anonim şirket statüsündeki varlık kiralama şirketinin (VKŞ) satın almak veya kiralamak suretiyle devraldığı varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla düzenlediği ve sahiplerinin bu varlıklardan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymet olarak tanımlanmıştır.

Kira sukuku olarak da adlandırılan kira sertifikası niteliği itibarıyla tahvil ve bonolara benzemekle birlikte, özünde bağlı olduğu varlığın getirisini yatırımcısına yansıtan bir menkul kıymettir.

70. Kira sertifikalarından elde edilen gelirler nasıl vergilendirilir?

Varlık kiralama şirketleri tarafından Türkiye'de ihraç edilen kira sertifikalarından tam mükellef bireysel yatırımcılar tarafından elde edilen gelirler % 10 oranında stopaja tabidir. Bu stopaj bireysel yatırımcılar için nihai vergi olup, elde edilen gelirin tutarı ne olursa olsun beyanname verilmaz. Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

71. Yurtdışında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirler nasıl vergilendirilir?

Tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurtdışında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirlerde stopaj oranı kira sertifikasının vadesine göre değişmektedir.

Buna göre tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurt dışında ihraç edilen kira sertifikalarının;

- Vadesi 1 yıla kadar olanlardan sağlanan gelirlerden % 10,
 - Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan sağlanan gelirlerden % 7,
 - Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan sağlanan gelirlerden % 3,
 - Vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlardan sağlanan gelirlerden % 0,
- oranında tevkifat yapılmaktadır. Tevkifat oranları 2011/1854 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir.

Bireysel yatırımcılar tarafından bu menkul kıymetlerden 2012 yılında elde edilen gelirler 25.000 TL'lik beyan sınırından daha az ise beyan edilmesine gerek yoktur. Bu tutarı aşan bir gelir elde edilmesi durumunda ise gelirin tamamının beyan edilmesi gerekmektedir.

25.000 TL'lik beyan sınırının hesabında yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyana tabi diğer menkul sermaye iratları ile Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla elde edilen gayrimenkul sermaye iratları toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

Bu menkul kıymetlerin iftasında oluşan anapara kur farkı veya endeks farkı da gelir sayılmaz. Beyan edilen faiz gelirleri üzerinden hesaplanan vergiden, bu gelirler üzerinden kesilmiş olan vergiler (tevkifat) düşülebilmektedir.

H. Yabancı menkul kıymet gelirleri

72. Yabancı ülke tahvil faiz gelirleri nasıl vergilendirilir?

Yabancı kurumlarca ya da yabancı ülke hazinelerince ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirleri geçici 67. madde kapsamına girmez. Dolayısıyla ihraç tarihi ne olursa olsun, bu menkul kıymetlerden döviz cinsinden elde edilen faiz gelirleri üzerinden Türkiye'de stopaj ödenmeyecektir.

2012 yılında elde edilen bu faizlerin 1.290 TL'yi aşması durumunda, gelirin tamamının beyan edilmesi gerekir.

Ancak söz konusu 1.290 TL'lik beyan sınırının hesabında bir takvim yılı içerisinde elde edilen ve tevkifata veya istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının toplamının dikkate alınması gerektiği unutulmamalıdır.

73. 2006 yılından önce satın alınan yabancı tahvillerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

Yabancı kurumlarca ya da yabancı ülke hazinelerince ihraç edilen ve 1 Ocak 2006 tarihinden önce yatırımcılar tarafından satın alınan tahvillerden elde edilen alım satım kazançlarının, satış tutarının Türk Lirası karşılığından, alış bedelinin Türk Lirası karşılığının düşülmesi suretiyle hesaplanması gerekir. Bu menkul kıymetlerin alım satımından elde edilen kazancın yukarıdaki şekilde hesaplanması sırasında endeksleme yöntemi kullanılabilir. Bu yöntem uygulandıktan sonra bulunan alım satım kazancının, 20.000 TL'yi aşması durumunda aşan kısmın beyan edilmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki menkul kıymetlerin yanında, 1 Ocak 2006 tarihinden önce satın alınan diğer menkul kıymetlerden de alım satım kazancı elde edilmesi durumunda, bu istisnanın, toplam alım satım kazancına uygulanması gerektiği unutulmamalıdır.

Endekslemenin nasıl yapılacağına ilişkin açıklama ve örnekler 23 ila 27. soruların cevaplarında yer almaktadır.

74. 01.01.2006 tarihinden sonra satın alınan yabancı tahvillerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar nasıl vergilendirilir?

Yabancı kurumlarca ya da yabancı ülke hazinelerince ihraç edilen tahvillerin 1 Ocak 2006 tarihinden sonra satın alınarak, 2012 yılında elden çıkarılması dolayısıyla sağlanan kazançlar geçici 67. maddenin kapsamına girmez. Dolayısıyla bu gelirler üzerinden Türkiye'de stopaj ödenmesi söz konusu değildir.

1 Ocak 2006 tarihinden sonra alınan bu menkul kıymetlerden 2012 yılında elde edilen alım satım kazançlarının Türk Lirası bazında hesaplanması gerekir. Bu kazancın hesaplanması sırasında endeksleme yönteminin kullanılabilmesi için ise ÜFE farkının % 10'un üzerinde olması şartı bulunmaktadır.

Alış ve satış tarihleri arasındaki ÜFE farkının % 10'un üzerinde olması durumunda satış kazancı, satış bedelinden endekslenmiş maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde hesaplanmaktadır.

ÜFE farkının % 10'un altında kalması durumunda ise endeksleme yapılması mümkün olmadığından kazancın; satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması şeklinde tespit edilmesi gerekmektedir. Yukarıda belirtildiği şekilde hesaplanan kazanç için herhangi bir istisna söz konusu olmayıp, kazancın tamamının beyan edilmesi gerekir.

Endekslemenin nasıl yapılacağına ilişkin açıklama ve örnekler 23 ila 27. soruların cevaplarında yer almaktadır.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

I. Aracı kuruluş varantlarından sağlanan kazançlar

75. Varant nedir?

Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: III ve 37 numaralı "Aracı Kuruluş Varantlarının Kurul Kaydına Alınmasına ve Alım Satım İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği"nde aracı kuruluş varantı (varant);

"Elinde bulunduran kişiye, dayanak varlığı ya da göstergesi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydı teslimat ya da nakit uzlaşısı ile kullanıldığı menkul kıymet niteliğindeki sermaye piyasası aracıdır."

şeklinde tanımlanmıştır.

76. Varantlardan elde edilen kazançlar nasıl vergilendirilir?

Opsiyon sözleşmesine benzerlik göstermekle birlikte SPK mevzuatında da menkul kıymet olarak tanımlanan varantlardan elde edilen kazançlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabidir. Dolayısıyla tam mükellef bireysel yatırımcılar tarafından varantlardan sağlanan kazançlar üzerinden, gelirin sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından stopaj yapılması gerekmektedir.

Bu stopajın oranı İMKB'de işlem gören ve dayanak varlığı hisse senedi veya hisse senedi endeksi olan varantlar için % 0 (sıfır) olarak belirlenmiştir. Tam mükellef gerçek kişiler açısından bu stopaj (oranı sıfır olsa da) nihai vergi olarak kabul edildiğinden, söz konusu gelirler için gelir vergisi beyannamesi verilmesine de gerek yoktur. Başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmesi durumunda da, bu kazançlar beyannameye dahil edilmeyecektir.

J. Mevduat ve repo gelirleri ile katılım bankalarından elde edilen kâr payları

77. Repo ve ters repo nedir?

Repo, menkul kıymetlerin bu kıymetleri elinde bulunduran kişi ya da kurumlar tarafından geri alma taahhüdü ile satılmasını ifade eder. Bir başka ifade ile portföyünde menkul kıymet bulunan ve nakde ihtiyacı olan kuruluşların nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla sahip buldukları menkul kıymetleri, belli bir faiz üzerinden ve belli bir vade sonunda geri almayı taahhüt ederek satmalarıdır.

Repo, işlemin vadesine, faiz oranına, işlemin taraflarına ve anlaşmaya konu olan menkul kıymete ilişkin bilgilerin yer aldığı bir çerçeve anlaşmasına göre yapılmaktadır.

Ters repo, ellerinde nakit bulunan kişi ve kuruluşlar tarafından geri satma taahhüdü ile menkul kıymetlerin alınmasıdır. Başka bir ifade ile ellerinde nakit fazlası olan kişilerin, getiri sağlamak amacıyla, belirli bir fiyat üzerinden ve önceden belirlenen vade sonunda geri satmak kaydıyla menkul kıymet almaları olarak tanımlanabilir.

78. Mevduat ve repo gelirleri için beyanname vermeye gerek var mı?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca 2012 yılında; gerek TL cinsinden gerekse de döviz cinsinden mevduatlardan elde edilen faiz gelirleri ile repo kazançları % 15 oranında stopaja tabidir. Gerçek kişilerce 2012 yılında elde edilen ve stopaj yoluyla vergilendirilmiş bulunan mevduat faizi ve repo kazançları, tutarı ne olursa olsun yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmez. Başka bir deyişle, 2012 yılında banka veya aracı kurumlar tarafından % 15 oranında stopaja tabi tutulmuş olan repo ve mevduat faizi gelirleri için beyanname vermeye gerek yoktur. Bireysel yatırımcılar için bu stopaj nihai vergi kabul edilmektedir.

Diğer taraftan 1 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2012/4116 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden yapılan tevkifatın oranı, vadeye ve mevduatın türüne (Döviz veya TL) göre değişken hale getirilmiştir. Yeni stopaj oranları 2 Ocak 2013 tarihinden itibaren vadesiz hesaplara ödenen faizler ile söz konusu tarihten itibaren açılan veya vadesi yenilenen vadeli hesaplara ödenen faizler için geçerlidir. Dolayısıyla bu değişikliğin 2012 yılı içerisinde tahsil edilen vadeli mevduat faizlerine bir etkisi bulunmamaktadır.

79. Yabancı bankalardan elde edilen mevduat faiz gelirleri beyan edilir mi?

Yurtdışı bankalarda ya da Türkiye'deki bankaların yurtdışındaki şubelerinde bulunan döviz veya TL cinsinden mevduat hesaplarından elde edilen faiz gelirleri üzerinden stopaj yapılmamaktadır. 2012 yılında elde edilen bu gelirler için 1.290 TL'lik beyan sınırı söz konusudur. Faiz geliri bu tutarın altında ise beyan edilmez. Söz konusu beyan sınırını aşan bir gelir elde edilmesi durumunda ise gelirin tamamı beyan edilmelidir.

Ancak 1.290 TL'lik beyan sınırının hesabında, bir takvim yılı içerisinde elde edilen ve tevkifata veya istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının toplamının dikkate alınması gerektiği unutulmamalıdır.

80. Borsa para piyasasından (BPP) elde edilen gelirler nasıl vergilendirilir?

Aracı kurumlar müşterilerine ait nakdi BPP'nda değerlendirerek elde ettiği faiz gelirlerini müşterilerin hesaplarına aktarabilmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca, gerçek kişilerce aracı kurumlar vasıtasıyla 2012 yılında BPP'ndan elde edilen faiz gelirleri üzerinden % 15 oranında gelir vergisi stopajı yapılmaktadır.

Yine aynı maddede yer alan hüküm uyarınca, stopaj yoluyla vergilenmiş olan bu gelirler için bireysel yatırımcılar tarafından beyanname verilmesine gerek yoktur. Yani stopaj bireysel yatırımcılar açısından nihai vergi olmaktadır.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

81. Katılım bankalarından elde edilen kâr payları beyan edilir mi?

Katılım bankaları tarafından kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında 2012 yılında ödenen kâr payları, Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi uyarınca % 15 oranında stopaja tabidir. Gerçek kişilerce 2012 yılında elde edilen ve stopaj suretiyle vergilendirilmiş bulunan bu kâr payları tutarı ne olursa olsun yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmez.

Başka bir deyişle, 2012 yılında katılım bankaları tarafından % 15 oranında stopaja tabi tutulmuş olan kâr payları için beyanname vermeye gerek yoktur. Bireysel yatırımcılar için bu stopaj nihai vergi kabul edilmektedir.

Diğer taraftan 1 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2012/4116 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile katılım bankalarınca katılma hesaplarına ödenen kâr paylarından yapılan tevkifatın oranı, vadeye ve hesabın türüne (Döviz veya TL) göre değişken hale getirilmiştir. Yeni stopaj oranları 2 Ocak 2013 tarihinden itibaren özel cari hesaplara ödenen kâr payları ile söz konusu tarihten itibaren açılan veya vadesi yenilenen vadeli hesaplara ödenen kâr payları için geçerlidir. Dolayısıyla bu değişikliğin 2012 yılında katılım bankalarınca ödenen kâr payları üzerinden kesilen vergilere herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

K. Menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirler

82. Menkul kıymet yatırım fonlarından elde edilen gelirler nasıl vergilendirilir?

Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan menkul kıymet yatırım fonlarının (MKYF) katılma belgelerinin elden çıkarılmasından (fona iadesi) elde edilen gelirler "menkul sermaye iradı" olarak kabul edilmektedir.

Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının katılma belgelerinin, tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra satılmasından sağlanan kazançlar, tevkifat uygulaması kapsamı dışında tutulmuştur. Bu kazançların beyan edilmesi de söz konusu değildir.

Diğer taraftan 2012/3141 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile hisse senedi yoğun fonların katılma belgelerinden elde edilen kazançlar üzerinden yapılacak stopajın oranı da % 0 (sıfır) olarak belirlenmiştir.

Tam mükellef gerçek kişilerin, yukarıda belirtilen fonlar dışındaki menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden 2012 yılında elde ettikleri kazançlar Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında % 10 oranında stopaja tabidir. Stopaj nihai vergi olduğundan, söz konusu kazançlar için ayrıca beyanname verilmesine gerek yoktur.

83. Yabancı yatırım fonlarından elde edilen gelirler de menkul sermaye iradı mı kabul ediliyor?

Bireysel yatırımcıların, yurtdışında kurulmuş ve Türkiye'de portföy yatırımı dolayısıyla vergi mükellefiyeti olmayan yatırım fonlarının katılma belgelerinden elde ettikleri kazançların vergilendirilmesi konusunda farklı yorumlar bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığı'nın 2004 yılında vermiş olduğu bir muktezada, Gelir Vergisi Kanunu'nun yıllık beyanname verilmemesini öngören geçici 55. maddesinde yer alan yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirlerin, Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulmuş olan ve portföy kazançları üzerinden GVK'nın 94. maddesine göre stopaj yapılan yatırım fonlarına ilişkin katılma belgelerinden elde edilen ve "menkul sermaye iradı" olarak değerlendirilen gelirler olduğu belirtilmiştir.

Aynı muktezada Türkiye'de halka arz edilen yabancı menkul kıymet yatırım fonlarına ait katılma belgelerinden gerçek kişilerce elde edilen gelirlerin geçici 55. maddede yer alan istisnadan yararlanamayacağı da ifade edilmiştir.

Maliye Bakanlığı'nın verdiği bu muktezaadaki görüşler çerçevesinde, bireysel yatırımcıların yurtdışında kurulmuş olan yatırım fonlarına ait katılma belgelerinin satışı nedeniyle elde ettikleri kazançların Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80 ve mükerrer 81. maddelerine göre "değer artış kazancı" (alım satım kazancı) olarak vergilendirilmesi gerekmektedir.

84. 01.01.2006 tarihinden sonra alınan yabancı yatırım fonlarından elde edilen kazançlar nasıl hesaplanır, beyan usulü nedir?

Yatırım fonu katılma belgesinin döviz cinsinden satış tutarının, satış tarihindeki Merkez Bankası döviz alış (MBDA) kuru kullanılmak suretiyle tespit edilen TL karşılığından, döviz cinsinden alış tutarının alış tarihindeki MBDA kuru kullanılmak suretiyle tespit edilen TL karşılığının düşülmesi sonucu hesaplanan tutar, bu işlemten sağlanan alım satım kazancıdır.

Beyan edilmesi gereken kazancın hesaplanması sırasında maliyet bedeli endekslemeye tabi tutulabilir. Ancak bu işlemin yapılabilmesi için endeks farkının % 10'u aşması gerekmektedir. Endeks farkının % 10'un altında kalması durumunda kazanç, satış bedelinden maliyet bedelinin çıkarılması suretiyle hesaplanmaktadır.

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

Bu menkul kıymetlerin yukarıdaki gibi hesaplanan satış kazancı için herhangi bir istisna uygulaması söz konusu olmadığından, kazancın (endeksleme yapılabiliyorsa endeksleme sonrası) tutarı ne olursa olsun beyan edilmesi gerekmektedir.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

L. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan kazançlar

85. VOB' da işlem göre kontratlardan sağlanan kazançlar stopaja tabi mi?

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında banka ve aracı kurumlar, yatırımcıların vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde ettikleri kazançlar üzerinden stopaj yapmak zorundadırlar.

Bireysel yatırımcılar tarafından Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası'nda (VOB) satın alınan, hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan 2012 yılında sağlanan kazançlar üzerinden hesaplanması gereken stopajın oranı % 0 olarak belirlenmiştir.

Yukarıda belirtilenler dışındaki kıymetlere dayalı kontratlardan 2012 yılında sağlanan kazançlar üzerinden ise % 10 oranında stopaj yapılması gerekmektedir.

86. VOB dışında yapılan kontratlardan sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılıyor mu?

Bireysel yatırımcılar tarafından, banka ve aracı kurum aracılığıyla VOB dışında satın alınan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan kazançlar da stopaj kapsamındadır. Bu stopaj, hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan sağlanan kazançlar üzerinden % 0, diğer kıymetlere dayalı kontratlardan sağlanan kazançlar üzerinden ise % 10 oranında uygulanmaktadır.

87. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sağlanan kazançlar için ayrıca beyanname vermeye gerek var mı?

Tam mükellef gerçek kişilerce 2012 yılında bir banka veya aracı kurum aracılığıyla, gerek VOB'da gerekse de VOB dışında sağlanan söz konusu kazançlar stopaj yolu ile vergilendirilmiş olduğundan (% 0 veya % 10), tutarı ne olursa olsun yıllık beyanname ile beyan edilmez.

Ayrıca başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmiş olsa dahi, bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

özdoğrular
serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

VII. Menkul kıymet gelirleri üzerinden hesaplanan vergilerin beyanı ve ödenmesi

88. Menkul kıymet gelirlerine ilişkin beyanname hangi vergi dairesine verilir?

Gelir vergisi açısından temel kural, beyannamenin geliri elde eden gerçek kişinin ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine verilmesidir.

2012 yılında menkul kıymetlerden elde edilen gelir ve kazançların da, elde edenin başkaca beyana tabi bir geliri yoksa ikametgâhının bulunduğu yer vergi dairesine bir beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir. Başkaca beyana tabi bir gelirin bulunması durumunda ise bu gelirin beyan edildiği vergi dairesine verilecek olan beyannameye, menkul kıymet gelirleri de dahil edilecektir.

89. Beyanname ne zamana kadar verilmelidir?

Gerçek kişiler, menkul kıymetlerden elde ettikleri menkul sermaye iratları ve alım satım kazançlarını varsa diğer gelirleri ile birlikte, geliri elde ettikleri yılı izleyen Mart ayının 1-25. günleri arasında yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan etmek zorundadırlar.

Buna göre 2012 yılında menkul kıymetlerden elde edilen ve beyan edilmesi gereken gelirlerin 1 Mart 2013 tarihinden başlamak üzere, 25 Mart 2013 Pazartesi gününe kadar beyan edilmesi gerekmektedir.

90. Yıllık gelir vergisi beyannamesinde hangi indirimler yapılabilir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. maddesinde, yıllık gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden bazı indirimlerin yapılabilmesine izin verilmiştir. Bu indirimlerin beyan edilen gelirin türü ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Başka bir anlatımla, gelir türüne göre yapılan gider indirimlerinden farklı olarak, gelirin türüne bakılmaksızın gelir vergisi beyannamesinde gelir beyan eden herkes bu indirimlerden yararlanabilmektedir. İndirimlerin bazıları aşağıda dikkatinize sunulmaktadır:

a. Beyan edilen gelirin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, beyan edilen gelirin % 5'ini) ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (2012'de yıllık brüt asgari ücret tutarı 10.962 TL'dir),

b. Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları,

c. Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler ile kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ini aşmamak üzere, makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar,

d. Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan okul, sağlık tesisi ve 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi ile mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı,

e. Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedelinin tamamı,

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

f. Bakanlar Kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığıyla makbuz karşılığı yapılan aynî ve nakdi bağışların tamamı,

g. İktisadi işletmeleri hariç Türkiye Kızılay Derneği'ne ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti'ne makbuz karşılığı yapılan nakdi bağış ve yardımların tamamı.

91. Beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan verginin oranı nedir?

Gelir vergisi artan oranlı bir vergidir. 2012 yılında elde edilen gelirlerle ilgili olarak 1-25 Mart 2013 tarihleri arasında beyanname verilmesi durumunda, verginin aşağıdaki gelir vergisi tarifesine göre hesaplanması gerekmektedir. (Ücret gelirleri hariç)

Gelir dilimi	Vergi oranı
10.000 TL'ye kadar	% 15
25.000 TL'nin 10.000 TL'si için 1.500 TL, fazlası	% 20
58.000 TL'nin 25.000 TL'si için 4.500 TL, fazlası	% 27
58.000 TL'den fazlasının 58.000 TL'si için 13.410 TL, fazlası	% 35

92. Hesaplanan gelir vergisi, ne zaman ve kaç taksitte ödenir?

Beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinin ilk taksitinin Mart ayının sonuna, ikinci taksitinin ise Temmuz ayının sonuna kadar olmak üzere iki eşit taksitte ödenmesi gerekir.

Buna göre 2012 yılına ilişkin beyan edilen gelirler üzerinden hesaplanan gelir vergisinin;

- İlk taksitinin 1 Nisan 2013 Pazartesi gününe (31 Mart Pazar günü geldiği için),
- İkinci taksitinin de 31 Temmuz 2013 Çarşamba gününe

kadar ödenmesi gerekmektedir.

93. Beyannameye hesaplanan gelir vergisi nerelere ödenebilir?

Menkul kıymet gelirleri ile ilgili yıllık beyanname verilmesi durumunda, beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisi;

- Vergi tahsiline yetkili olan banka şubelerine,
- Bağlı bulunulan vergi dairesine,
- Belediye sınırları içinde veya dışında herhangi bir vergi dairesine,

ödenebilir.

94. Taksitlerin birinin veya tamamının zamanında ödenmemesinin sonuçları nedir?

Vergi Usul Kanunu'nun 111. maddesinde, vergilerin özel kanunlarında gösterilen zamanlarda ödeneceği hükme bağlanmıştır. Taksitlerden birinin veya tamamının zamanında ödenmemesi durumunda, alacaklı vergi dairesi mükellefe bir ödeme emri göndererek, 7 günlük süre içinde borcunu ödemesini isteyecektir. Borcun bu süre içinde de mükellef tarafından rızaen ödenmemesi halinde, vergi dairesi 6183 Sayılı Kanun'un kendisine verdiği cebren tahsil yetkisini kullanarak alacağını tahsil edecektir.

Vergi alacağının normal ödeme zamanı (vade) geçtikten sonra tahsil edildiği durumlarda, 6183 Sayılı Kanun hükümleri gereğince aylık % 1,40 oranında (19 Ekim 2010 tarihinden itibaren) gecikme zammı ayrıca tahsil edilmektedir. Yıllar itibarıyla uygulanan aylık gecikme zammı oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Uygulandığı dönem	Gecikme zammı oranı
02.03.2005 - 20.04.2006	% 3,00
21.04.2006 - 18.11.2009	% 2,50
19.11.2009 - 18.10.2010	% 1,95
19.10.2010 tarihinden itibaren	% 1,40

95. Beyanname verilmemesi veya gelirin eksik beyanı halinde uygulanacak yaptırımlar nelerdir?

Beyan edilmesi gereken gelirlerin beyan edilmediğinin tespit edilmesi durumunda;

1. Beyan edilmemiş ve ödenmemiş olan vergi aslı,
2. Normal vade tarihinden ceza ihbarnamesinin tebliğ tarihine kadar gecikme zammı oranında hesaplanacak gecikme faizi,
3. Vergi aslının bir katı tutarında vergi ziyası cezası, tahsil edilmektedir.

96. Beyanname verilmediği ya da gelirin eksik beyan edildiği gerekçesiyle yapılan cezalı tarhiyatlar hakkında mükelleflerin müracaat yolları nelerdir?

Menkul kıymetlerden elde ettikleri gelirleri hiç beyan etmediği ya da noksan beyan ettiği iddiasıyla hakkında cezalı tarhiyat yapılan mükelleflerin başvurabilecekleri yollar üç grupta toplanabilir.

- a. Ortaya çıkan ilave vergi ve cezanın ödenmesi (ödeme, ihbarnamenin tebliğinden itibaren 1 ay içinde yapılmalıdır),
- b. Uzlaşma talep edilmesi (başvuru süresi, vergi ve ceza ihbarnamesinin tebliğinden itibaren 30 gündür),
- c. Yargıya başvurulması (başvuru süresi, vergi ve ceza ihbarnamesinin tebliğ tarihinden itibaren 30 gündür).

Uzlaşmanın vaki olması (gerçekleşmesi) halinde, mükellef üzerinde uzlaşılan vergi ve cezaya karşı dava açamaz. Uzlaşmanın vaki olmaması halinde ise buna ilişkin tutanağın mükellefe tebliğinden itibaren 15 gün içinde yetkili vergi mahkemesinde dava açılabilir. Bu durumda dava açma süresi geçmiş veya 15 günden az kalmış ise bu süre tutanağın tebliğ tarihinden itibaren 15 gün olarak uzar.

97. Zamanaşımı nedir?

Zamanaşımı Kanun'da, süre geçmesi dolayısıyla vergi alacağının kalkması olarak tanımlanmıştır. Verginin ilgili olduğu yılı takip eden yılın başından başlayarak 5 yıl içerisinde hesaplanarak mükellefe tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğramaktadır.

Örneğin 2012 yılında elde edilmiş olmakla beraber 2013 yılı Mart ayında beyannameye dahil edilmesi gereken bir gelirin beyan edilmediğinin tespit edilmesi durumunda, bu gelir üzerinden ödenmesi gereken verginin vergi dairesi tarafından 31 Aralık 2017 tarihine kadar tarh edilerek, mükellefe tebliğ edilmiş olması gerekmektedir.

Bu nedenle mükellefler zamanaşımı süresi içinde, yani geliri elde ettikleri tarihi izleyen yılbaşından itibaren beş yıl süre ile vergi incelemesine maruz kalabilirler.

VIII. Menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin örnekler

98. Mevduat faiz geliri, tahvil ve hisse senedi satış kazancı ile eurobond kupon faiz geliri elde eden bir mükellef bu gelirlerini nasıl beyan edecektir?

Mükellef (A):

- 15.03.2011 tarihinde bir yıl vadeli mevduat yapmış olup, 15.03.2012 tarihinde bu hesabından 70.000 TL faiz geliri elde etmiştir. Banka tarafından söz konusu faiz üzerinden % 15 oranında 10.500 TL stopaj yapılmıştır.
- Çalıştığı banka aracılığıyla 2011 yılında almış olduğu Devlet tahvillerini 2012 yılında satmıştır. Bu işleme aracılık eden banka tarafından hesaplanan 120.000 TL'lik kazanç üzerinden % 10 oranında (12.000 TL) stopaj yapılmıştır. (Söz konusu tahvil 2010 yılında ihraç edilmiştir.)
- 2012 yılının ilk üç aylık döneminde aracı kurum vasıtasıyla hisse senedi işlemleri gerçekleştirmiştir. Bunun sonucunda bir kısım hisse senedi işlemlerinden 70.000 TL zarar etmiş, diğer hisse senedi işlemlerinden ise 182.000 TL kazanç elde etmiştir. Aracı kurum tarafından bu üç aylık işlemler sonucu ortaya çıkan 112.000 TL net kâr üzerinden stopaj yapılmamıştır.
- 14.01.2004 tarihinde ihraç edilmiş olan, US900123AT75 tanımlı eurobondu 2009 yılında satın almış, bu eurobondtan 2012 yılı içerisinde aşağıdaki tarih ve tutarlarda kupon faizi elde etmiştir. 14.02.2034 vadeli bu eurobond yılda 2 kez kupon faizi ödemektedir. (Kuponlara isabet eden prim tutarı olmadığı varsayılmıştır.)

Kupon tarihi	Kupon faizi	MBDA kuru	Kupon faizi
14.02.2012	20.000 USD	1,7476	34.952 TL
15.08.2012	20.000 USD	1,7860	35.720 TL
Toplam	40.000 USD		70.672TL

Çözüm

- 2012 yılında stopaj yolu ile vergilendirilmiş olan mevduat faiz geliri, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.
- 1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen gelirler (faiz ve alım satım) üzerinden, gelirin sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumların % 10 oranında stopaj yapma yükümlülüğü vardır. Stopaj yoluyla vergilendirilen bu gelirlerin tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.
- 2012 yılında İMKB'de gerçekleştirilen hisse senedi işlemlerinden (MKYO hisse senetleri hariç) sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. Bu kazançlar tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir.
- Eurobond kupon faizi

Eurobondlar hangi tarihte ihraç edilmiş olursa olsun, bu menkul kıymetlerden elde edilen kupon faizine (menkul sermaye iradi) enflasyon indirimi uygulanamaz. Elde edilen eurobond kupon faiz geliri 2012 yılı için 25.000 TL olarak belirlenmiş olan beyan sınırını aştığı takdirde tamamının beyan edilmesi gerekir.

Mükellef (A) tarafından 2012 yılında elde edilen 70.672 TL tutarındaki eurobond kupon faizi 25.000 TL'lik beyan sınırını aştığından tamamının beyan edilmesi gerekmektedir. Hesaplama aşağıdaki şekilde olacaktır.

2012 yılında elde edilen eurobond kupon faizi (MSİ)	70.672,00 TL
Gelir vergisi matrahı	70.672,00 TL
Hesaplanan (ödenen) gelir vergisi 58.000 TL için 13.410 TL (70.672 - 58.000) x % 35 = 4.435,20 TL	17.845,20 TL

99. Repo, yatırım fonu geliri ve tahvil alım satım kazancı ile yurtdışı bankadaki hesabından faiz alan bir mükellef bu gelirlerini nasıl beyan edecektir?

Mükellef (B);

- 2012 yılı içinde 3.000 TL tutarında repo geliri elde etmiş, banka tarafından bu gelir üzerinden % 15 oranında 450 TL stopaj yapılmıştır.
- 2012 yılı içerisinde menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin satışından 21.000 TL gelir elde etmiş, çalıştığı aracı kurum tarafından bu gelir üzerinden % 10 oranında 2.100 TL stopaj yapılmıştır.
- 2011 yılında ihraç edilen Hazine bonosundan 2 Mayıs 2012 tarihinde alım yapmıştır. Aldığı bononun tamamını, 15 Kasım 2012 tarihinde satmıştır. Satışa aracılık eden banka tarafından söz konusu satıştan oluşan 60.000 TL'lik kazanç üzerinden % 10 oranında 6.000 TL stopaj yapılmıştır.
- Yurtdışındaki bir bankada bulunan hesabının vadesi 17.08.2012 tarihinde dolmuş ve bu tarih itibarıyla 2.300 USD tutarında faiz geliri elde etmiştir.

Çözüm

- Repo ve menkul kıymet yatırım fonu gelirleri

2012 yılında stopaj yolu ile vergilendirilmiş olmak koşuluyla; repo gelirleri ile menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir. Bireysel yatırımcılar açısından stopaj nihai vergidir.

- Hazine bonusu alım satım kazancı

1 Ocak 2006 tarihinden sonra ihraç edilen Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen alım satım kazançları üzerinden, kazancın sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından % 10 oranında stopaj yapılmaktadır. Bu stopaj bireysel yatırımcılar açısından nihai vergi olup, sağlanan gelir ve kazancın ayrıca beyan edilmesine gerek yoktur.

- Yabancı banka mevduat faiz geliri

Yurtdışı bankalarda ya da Türkiye'deki bankaların yurtdışındaki şubelerinde bulunan döviz veya TL cinsinden mevduat hesaplarından elde edilen faiz gelirleri stopaja tabi değildir. 2012 yılında elde edilen bu gelirlerin 1.290 TL'lik beyan sınırını aşması halinde tamamının yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir.

Elde edilen yurtdışı banka faiz geliri	2.300,00 USD
Merkez Bankası döviz alış kuru (17.08.2012)	1 USD = 1,7896 TL
Elde edilen yurtdışı banka faiz geliri (2.300 x 1,7896)	4.116,08 TL

2012 yılında yurtdışı bankalardan elde edilen 4.116,08 TL'lik faiz geliri, 2012 yılı için 1.290 TL olarak uygulanan beyan sınırını aştığından, tamamının yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir.

Beyan edilen menkul sermaye iradı	4.116,08 TL
Gelir vergisi matrahı	4.116,08 TL
Hesaplanan (ödenen) gelir vergisi (% 15)	617,41 TL

100. Beyana tabi menkul sermaye iradı yanında kira geliri de elde eden bir kişi bu gelirlerini nasıl beyan edecektir?

Mükellef (C) 2011 yılı başında satın aldığı gayrimenkulü aynı yıl işyeri olarak bir şirkete kiraya vermiş, 2011 yılında elde ettiği kira gelirini beyan ederken "götürü gider" yöntemini kullanmıştır. 2012 yılı için söz konusu işyerinin kirası aylık brüt 1.800 TL olarak belirlenmiş olup, kiracı tarafından her ay kira üzerinden 360 TL tevkifat yapılmış ve (D)'ye aylık net 1.440 TL kira ödenmiştir.

Mükellef (C) ayrıca 2012 yılında İMKB'de satın almış olduğu hisse senetlerinden 10.200 TL net temettü almıştır. 10.200 TL'lik net tutar, temettü dağıtan kurum tarafından brüt temettü üzerinden % 15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapıldıktan sonra kalan tutardır. Mükellef (C)'nin beyana tabi başka geliri yoktur.

Çözüm

- Beyan edilecek menkul sermaye iradının tespiti

Net temettü tutarından, brüt temettü tutarı aşağıdaki formüle göre hesaplanmaktadır:

$$\text{Brüt tutar} = \frac{\text{Net tutar}}{(1 - \text{tevkifat oranı})}$$

Buna göre 10.200 TL'lik net temettünün brüt tutarı, % 15'lik tevkifat oranına göre aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

$$\text{Brüt temettü tutarı} = \frac{10.200}{(1 - 0,15)} = \frac{10.200}{0,85} = 12.000 \text{ TL}$$

Elde edilen temettü geliri (Brüt)	12.000 TL
İstisna tutar (12.000 / 2) (-)	6.000 TL
İstisna sonrası kalan temettü	6.000 TL

- Beyan edilecek gayrimenkul sermaye iradının tespiti

Mükellefler tarafından 2012 yılında elde edilen brüt kira geliri (1.800 x 12 =) 21.600 TL'dir.

Gayrimenkul sermaye iratlarının beyanı sırasında götürü gider yönteminin seçilmesi durumunda bu usulden 2 yıl dönülemez. Mükellef (C) 2011 yılında "götürü gider" yöntemini seçmiş olduğundan, 2012 yılında elde ettiği kira gelirini beyan etmesi halinde yine "götürü gider" yöntemini seçmek zorundadır.

- Beyan sınırı ile karşılaştırma

İstisna sonrası kalan temettü (MSİ) (1)	6.000 TL
Yıllık brüt işyeri kira geliri (GMSİ) (2)	21.600 TL
Beyan sınırı ile karşılaştırılacak toplam gelir (1+2)	27.600 TL

Yukarıdaki hesaplamadan da görüleceği üzere, brüt temettü gelirinin yarısı veya brüt işyeri kira geliri tek tek bakıldığında 2012 yılı için geçerli olan beyan sınırının (25.000 TL) altında olmasına rağmen, beyan edilip edilmeyeceklerinin tespiti sırasında, bu gelirlerin toplamının dikkate alınması gerekmektedir. Buna göre 27.600 TL, 25.000 TL'lik beyan sınırını aştığından, bu iki gelirin de beyan edilmesi gerekmektedir.

- Beyan edilecek gelir ve ödenecek vergi hesabı

İstisna sonrası kalan temettü (MSİ) (1)	6.000 TL
Yıllık brüt işyeri kira geliri	21.600 TL
Götürü gider (21.600 x % 25) (-)	5.400 TL
Beyana tabi işyeri kira geliri (GMSİ) (2)	16.200 TL
Gelir vergisi matrahı (1 + 2)	22.200 TL
Hesaplanan gelir vergisi 10.00 TL için 1.500 TL (22.200 - 10.000) x % 20 = 2.440 TL	3.940 TL
Yıl içerisinde kesinti yoluyla ödenen vergiler (-) - Temettü geliri üzerinden (12.000 x % 15) = 1.800 - İşyeri kira geliri üzerinden (21.600 x % 20) = 4.320	6.120 TL
Ödenecek gelir vergisi (3.940 - 6.120)	0 TL
İade alınacak gelir vergisi (6.120 - 3.940) (*)	2.180 TL

(*) İade alınması gereken vergi, mükellefin varsa diğer vergi borçlarına mahsup edilebilir. Böyle bir borcun bulunmaması durumunda, 2.180 TL'nin nakden iadesi de talep edilebilecektir.

Kaynak; Ernst & Young Türkiye

özdoğrular

serbest muhasebeci mali müşavirlik to.şti.
"Chartered Accountants & Auditors Ltd."

